อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางวลัย วรเนตร

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก
วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ 4 ธันวาคม 2509

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางวลัย วรเนตร

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก

วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ 4 ธันวาคม 2509

คุณแม่วลัย วรเนตร

ชาตะ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๖

มรณะ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

รวมอายุ ๖๒ ปี

ประวัติย่อ

ของ

คุณแม่ วลัย วรเนตร

คุณแม่ วลัย วรเนตร เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๖ ปีเถาะ ณ บ้านหัวโคก ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรีของนายห้องกึ๊ด และนางจุ่น มารดาได้ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์ ทางญาติจึงส่งให้มาอยู่ในความอุปการะของคุณยายแสง เศวตกนิษฐ์ ซึ่งนับเป็นญาติผู้ใหญ่อันสนิท ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในสมัยนั้นยังไม่นิยมให้บุตรหลานที่เป็นหญิงออกไปเล่าเรียนนอกบ้านเช่นปัจจุบันนี้ จึงได้รับการอบรมหนักไปในทางการบ้านการเรือนเป็นส่วนมาก

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ทำการสมรสกับนายสังวาล วรเนตร ซึ่งประกอบอาชีพส่วน

ตัว เป็นพ่อค้า และช่างถ่ายภาพ อยู่ที่ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีบุตรและธิดารวมด้วยกัน ๔ คน คือ

๑. พันเอก ประสิทธิ์ วรเนตร

๒. นาง ขวัญใจ ธรรมศิริ

๓. นาง มิ่งจิตต์ สทุมถิระ

๔. นาง ถนิมสร้อย ศิริเจริญ

คุณแม่วลัย วรเนตร ต้องประสพมรสุมชีวิตอย่างหนัก เมื่อนาย สังวาล วรเนตร ผู้เป็นสามี ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ เพราะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรธิดาทั้ง ๔ คน ซึ่งกำลังอยู่ในระยะการศึกษา และต้องเข้าดำเนินการประกอบการค้าด้วยตนเอง ทั้ง ๆ ที่มิได้เคยเข้าศึกษาในโรงเรียนใด ๆ มาทั้งสิ้น แต่ท่านก็ได้มานะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งด้านการค้าขาย และเลี้ยงดูบุตรธิดาทุกคนให้ได้มีอาชีพและครอบครัวจนเป็นหลักฐานถึงทุกวันนี้

ต่อมาในระยะหลัง คุณแม่วลัย ผู้มีพลานามัยไม่ค่อยสมบูรณ์นัก ก็ได้เริ่มเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่เสมอ ทั้งนี้ ก็เนื่องจากท่านได้ทำงานตรากตรำมามาก นับตั้งแต่สามีได้ถึงแก่กรรมลง โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ได้เป็นโรคประจำตัวที่คอยคุกคามสุขภาพของท่านอยู่ตลอดมา ได้เคยป่วยจนถึงต้องส่งเข้ารักษาในโรงพยาบาล มาถึง ๓ ครั้ง และครั้งสุดท้าย เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘ ก็ได้กลับป่วยลงอีก เพราะมีโรคหัวใจเข้าแทรก บรรดาแพทย์และบุตรธิดา ก็ได้ช่วยกันรักษาพยาบาลอย่างเต็มความสามารถ แต่อาการไม่ดีขึ้น จนถึงวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เวลา ๒๒.๐๕ น. ก็ได้ถึงแก่กรรมลงด้วยโรคหัวใจวาย ณ โรงพยาบาลศิริราช รวมอายุได้ ๖๒ ปี.

คุณแม่ของลูก

ถึงแม้ว่า ลูก ๆ จะได้รู้ได้เห็นสุขภาพอันอ่อนแอของแม่ในระยะ ๓-๔ ปีที่ผ่านมาแล้วก็ตาม แต่ทุกคนก็สุดจะอดกลั้นน้ำตาและความเสียใจไว้ได้ในเมื่อได้เห็นและทราบว่าแม่ได้สิ้นใจเสียแล้ว ถ้าหากจะเปรียบเทียบกับความรู้สึกในการสูญเสียพ่อเมื่อ ๒๒ ปีมาแล้วย่อมแตกต่างกัน เพราะขณะนั้น ลูก ๆ ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน และยังมีแม่ที่คอยปลอบใจและให้ความอบอุ่นอยู่ แต่ในครั้งนี้นับว่าลูกได้สูญเสียผู้ให้กำเนิดอย่างหมดสิ้น ลูกทุกคนยังระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่อยู่อย่างมิรู้ลืม แม่ของลูกซึ่งไม่เคยเรียนหนังสือเลย แต่แม่ก็สามารถประกอบการค้าขายยารักษาโรคซึ่งมีทั้งของไทยและต่างประเทศได้ สามารถควบคุมห้องถ่ายภาพของคนไทยคนแรกในจังหวัดไว้ได้ทั้งนี้ก็เพราะความรักความเป็นห่วงลูกทั้งสี่คนของแม่

นั่นเอง แม่เป็นผู้เสียสละอย่างล้นเหลือในการครองตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพื่อความภาคภูมิใจของลูก ๆ จนชั่วตลอดชีวิต แม่ไม่เคยมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจเลย แต่ตลอดอายุขัยของแม่ก็ไม่เคยมีเรื่องเดือดร้อน เพราะเศรษฐกิจ แม่เป็นคนช่างเก็บหอมรอมริบ ดังนั้นลูก ๆ จึงมักจะได้แม่เป็นผู้แก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวให้อยู่เสมอ แต่ละครั้งที่แม่ต้องเข้าโรงพยาบาล แม่จะต้องเรียกลูกมาสั่งสอนทุกครั้ง พร้อมกับแบ่งเงินให้กับทุก ๆ คนเท่า ๆ กัน แม่ไม่เคยลำเอียงในการแบ่งความรักและความเป็นห่วงให้กับลูก ทุกคนและทุกครอบครัวจะได้รับการเยี่ยมเยียนจากแม่โดยทั่วถึง จากอยุธยาเดินทางขึ้นไปลพบุรี จากลพบุรีล่องลงมากรุงเทพ ฯ แต่ละจังหวัดดังกล่าวเป็นถิ่นพำนักของแม่ในระยะบั้นปลายของชีวิต

ลูก ๆ ขอให้สัตยาธิษฐานไว้ว่า คุณธรรมทั้งหลายที่มีอยู่ในตัวลูก ๆ ซึ่งแม่ได้เมตตาอบรมถ่ายทอดไว้ให้

ตั้งแต่ยังมีชีวิตจนตราบเท่าแม่หาชีวิตไม่ ลูก ๆ จะได้พยายามสงวนไว้และปฏิบัติตาม เพื่อจะได้เป็นลูกที่ดีของแม่เสมอ ลูก ๆ ขออุทิศกุศลที่ได้บำเพ็ญนี้กับทั้งที่จะได้บำเพ็ญต่อไป จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของแม่ไปสู่สุคติภพด้วยเทอญ.

ลูกของแม่

คำนำ

เรื่องศาสนพิธี คือพิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ได้ใช้เป็นหัวข้ออบรมนวกภิกษุ วัดบวรนิเวศวิหาร (ภาคค่ำ) ที่ตำหนักเพ็ชร ภายในพรรษกาล เพื่อให้เป็นความรู้พิเศษส่วนหนึ่ง ในตอนต้นก็ไม่ได้เขียนขึ้นไว้ เพียงแต่จดหัวข้อเท่าที่นึกได้แล้วนำไปบรรยาย ต่อมามีผู้ต้องการจะพิมพ์หนังสือแจกในงาน ได้ขอให้เรียบเรียงขึ้นพิมพ์เป็นเล่ม จึงได้เลือกเขียนขึ้นเฉพาะที่เกี่ยวด้วยการจัดงานในด้านศาสนพิธี เท่าที่เห็นว่าสมควรจะรู้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของงาน ได้เรียบเรียงไปตามที่เคยพบเห็นบ้าง ได้ยินได้ฟังบ้าง และได้ถามท่านผู้ที่เคยชินกับงานด้านนี้บ้าง เพราะตำราที่ใครจะรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่หายาก แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มี ได้แต่เพียงจำ ๆ ต่อ ๆ กันมาเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงรู้สึกว่าเป็นการยากที่จะเรียบเรียงขึ้นให้สมบูรณ์ได้ และงานก็มีมากอย่างซึ่ง

เกี่ยวแก่การมงคลบ้าง ไม่ใช่มงคลบ้าง ทั้งในถิ่นหนึ่งๆ ก็ยังมีประเพณีนิยมแตกต่างกันออกไปอีก ถ้าจะเรียบเรียงให้พิสดารกว้างขวาง ก็เกรงว่าจะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินกำลังของผู้พิมพ์ จึงได้เลือกเรียบเรียงขึ้นแต่ที่เห็นว่าเป็นหลักไว้ พอเป็นทางกำหนดของผู้สนใจ เมื่อประสงค์จะจัดงานชนิดไหน พึงพิจารณาเทียบเคียงยักย้ายจัดไปได้ตามความประสงค์ และเหมาะสมแก่รูปของงาน เมื่อได้เรียบเรียงเสร็จแล้วจึงมอบให้จัดพิมพ์ตามความประสงค์.

ครั้นต่อมา ได้มีผู้ขออนุญาตพิมพ์อีก จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมอีกตามสมควร แม้เช่นนั้นก็ยังเกรงว่าอาจมีข้อบกพร่อง หรือผิดพลาดอยู่บ้าง ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงขอถือโอกาสแจ้งไว้ในที่นี้ด้วยว่า ถ้าท่านผู้อ่านได้พบข้อบกพร่อง หรือผิดพลาด โปรดแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบด้วย จักเป็นพระคุณมาก, เพื่อได้แก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป.

เพื่อให้แพร่หลายทั่วถึงแก่ท่านผู้ต้องการ ข้าพเจ้าจึงมอบลิขสิทธิ์หนังสือนี้ให้แก่มหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นเจ้าของ เพื่อจัดพิมพ์ต่อไป.

(พระราชกวี)

วัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร

๑๕ กันยายน ๒๕๐๐

หมายเหตุ :- บัดนี้ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
เป็นพระเทพญาณกวี ๕ ธ.ค. ๒๕๐๒

สารบาญ

คู่มือปฏิบัติงาน

ศาสนพิธี

สังเขป

การทำกิจการงานทุกอย่าง ถ้าทำเป็นระเบียบ ย่อมเป็นที่น่าดู และเป็นเครื่องปลุกใจให้ได้รับความแช่มชื่นเบิกบาน หมู่ชนที่เจริญแล้ว จึงมีความนิยมในเรื่องระเบียบ ระเบียบที่นิยมทำกันจนเป็นธรรมเนียมจึงได้เรียกว่า พิธี.

ทุก ๆ ศาสนา ต่างก็มีระเบียบที่จะพึงปฏิบัติ อันเกี่ยวแก่การบำเพ็ญกุศลในศาสนาที่ตนนับถือ เพราะฉะนั้น ระเบียบแห่งการบำเพ็ญกุศลในด้านศาสนาจึงเรียกว่า ศาสนพิธี และพิธีต่าง ๆ ที่ได้ประกอบขึ้นก็เป็นไปต่าง ๆ กัน เพราะเป็นไปตามความเชื่อถือ

ในด้านพระพุทธศาสนาของเรา ก็มีนิยมบำเพ็ญหรือประกอบพิธี เช่นการบำเพ็ญกุศลบางอย่าง นิมนต์พระบ้าง เชิญแขกผู้มีเกียรติมาประชุมบ้าง แล้วบำเพ็ญทาน ดังนี้เป็นต้น เมื่อปรารภเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ก็จัดประกอบพิธีบำเพ็ญกุศล เช่นนี้ พิธีการบำเพ็ญกุศลในด้านพระพุทธศาสนาจึงมีมากอย่าง เมื่อรวมกล่าวโดยย่อคงมี ๒ คือ:-

๑. พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การมงคล เช่นโกนผมไฟ ตัดจุก แต่งงาน ทำบุญอายุ เป็นต้น.

๒. พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การตาย เช่นทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิ เป็นต้น.

ในพิธีนั้น ๆ เมื่อจะประกอบขึ้นต้องให้มีระเบียบเป็นไปตามความนิยม การงานจึงจะลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ในที่นี้ จักได้กล่าวถึงระเบียบวิธีที่จะปฏิบัติงานในพิธีนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติงาน.

เมื่อจัดพิธีบำเพ็ญกุศลประเภทไหน เบื้องต้นต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ และจัดกิจอื่น ๆ ให้เสร็จเรียบร้อย ตั้งต้นแต่การนิมนต์พระเป็นลำดับไป.

๑. นิมนต์พระ ควรเขียนเป็นฎีกา เพื่อท่านจักได้ถือไว้เป็นหลักฐานกันลืม ข้อความที่เป็นหลักนั้นต้องแจ้งสถานที่, วัน, เดือน, ปี, และเวลา พร้อมทั้งชื่อผู้นิมนต์ ถ้าเกี่ยวด้วยงานศพ ต้องแจ้งให้ชัดเจนว่าศพของใคร ใคร เป็นผู้จัดทำ พร้อมทั้งบอกชื่อ ยศบรรดาศักดิ์ของผู้ตายนั้นด้วย ส่วนข้อความอื่น ๆ ก็ตามแต่ผู้นิมนต์จะพึงเขียนตามต้องการ แต่มีข้อที่ควรกำหนดจำถ้อยคำ ตามที่ได้นิยมใช้ ถ้านิมนต์เกี่ยวด้วยการมงคล พึงกล่าวว่า "เจริญพระพุทธมนต์" ถ้าเกี่ยวด้วยการศพ พึงกล่าวว่า "สวดมนต์" อย่าให้สับสน ถ้านิมนต์ฉัน อย่าพึงใช้ถ้อยคำที่ขัดกับพระวินัย

บัญญัติ เช่นออกชื่อโภชนะว่า นิมนต์ฉันข้าวเป็นต้น การนิมนต์ออกชื่อโภชนะเช่นนั้น เมื่อพระรับนิมนต์ในเมื่อไม่มีสมัยที่ได้รับยกเว้นก็เกิดอาบัติ จึงควรใช้คำที่ควร เช่นนิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า เพล หรือนิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล ตามสมควร.

จำนวนพระที่นิยมในพิธีนั้นๆ มีกำหนดไม่สู้แน่นอน โดยสามัญ ๕, ๗, ๙, ๑๐, ๑๑. ในงานทั่วไป เว้นงานมงคลสมรส มงคลสมรสนิยมคู่ เช่น ๖, ๘, ๑๐. ส่วนในพระราชพิธีตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป เช่น ๑๐, ๒๐. เป็นต้น.

อนึ่ง การนิมนต์พระในพิธีเกี่ยวแก่การมงคล โดยมากไม่นิยมการขอสงฆ์ และไม่ถวายเป็นสังฆทาน มีอยู่บ้างแต่เป็นจำนวนน้อย เช่นบางท่านทำบุญอายุไม่ต้องการทำเป็นพิธีใหญ่ ก็ขอสงฆ์ไปถวายเป็นสังฆทาน ไม่มีการสวดมนต์เลี้ยงพระ.

๒. จัดสถานที่ การทำงานที่เกี่ยวด้วยพิธี มีการเชื้อเชิญบรรดาญาติมิตรมาประชุม รวมเรียกว่า

เชิญแขก เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องสถานที่เป็นสิ่งสำคัญ ต้องจัดทำให้สะอาดหมดจดตามสมควร ถ้าสามารถจักตบแต่งด้วยเครื่องประดับตกแต่งอีกก็ได้ เมื่อไม่สามารถ เป็นแต่เพียงปัดกวาดเช็ดถูให้ดูสะอาดตา เก็บงำสิ่งของ อย่าทิ้งไว้ให้เกะกะกีดขวาง หรือนำเข้าจัดตั้งไว้ให้เป็นระเบียบ เช่นนี้ก็ได้.

อนึ่ง ในที่บางแห่งมักนิยมการขึงม่านข้างฝาด้วยแท้จริง ในเรื่องการขึงม่านข้างฝานั้น พึงทราบว่าไม่จำเป็นต้องขึงเสมอไป คุณค่าของการขึงม่าน ก็ดูเหมือนเป็นเพียงบังสิ่งที่ไม่สะอาดตามข้างฝาเท่านั้น ถ้าเมื่อฝาสะอาดดีแล้วก็ไม่จำต้องขึง เพราะการขึงม่านบังหลัง ในที่บางแห่งกลับปิดช่องลมให้อบอ้าว บางคราวปิดทางแสงสว่างที่จะเข้าให้มืด ไม่โปร่ง.

การจัดทำสถานที่ให้สะอาดงดงาม ถือกันว่าเป็นมงคล และต้อนรับสิ่งเป็นมงคล ต้อนรับแขกผู้มาในงาน.

๓. ปูลาดพื้นสถานที่ พึงจัดปูลาดพื้นที่ด้วยเครื่องปูลาด เช่น พรมหรือเสื่อตามสมควร เพื่อเป็นที่รับแขกที่มาในงาน การปูลาดไม่ใช่เพียงปูพอให้เต็มไปเท่านั้น ต้องมุ่งถึงความเหมาะสมและความสวยงามด้วย ถ้าเครื่องปูลาดมีมาก สามารถปูให้เต็มสถานที่ที่ประกอบพิธีได้ ก็ปูให้เต็ม พึงเลือกคัดดูสีสัณฐานลวดลาย และขนาดให้พอเข้ากันได้ปูลำดับกันไป แต่มีข้อที่ควรกำหนดไว้คือ การปูลาดตรงที่ต่อต้องให้ ด้านสูงทับด้านต่ำ อย่าให้ด้านต่ำทับด้านสูง ทางไหนสูงทางไหนต่ำ ให้กำหนดทางด้านพระพุทธรูปและพระสงฆ์ประดิษฐานอยู่เป็นด้านสูง เพราะตามความนิยมโดยทั่วไป เกี่ยวด้วยการคารวะกัน ผู้ใหญ่นั่งสูงกว่าผู้น้อย ผู้น้อยไม่นั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ พระก็ยังต้องนั่งตามลำดับอาวุโส คือพรรษาที่สูงและต่ำตามลำดับกันไป และยังมีข้อห้ามอยู่อีกว่าห้ามพระผู้มีพรรษาสูง ซึ่งเรียกว่าพระเถระ นั่งห้าม

อาสนะ คือนั่งเสียในลำดับที่ต่ำ พระผู้น้อยไม่อาจไปนั่งในที่สูงได้ และต่ำลงไปอีกก็ไม่มีที่นั่ง ชื่อว่าเป็นการบีดกันที่นั่งกันอยู่ในตัว และปรับอาบัติแก่ผู้น้อยซึ่งนั่งในลำดับที่สูงกว่าพระผู้ใหญ่ เว้นไว้แต่จะได้รับอนุญาต แม้ในหมู่คฤหัสถ์ที่มีจรรยาอันดีงาม ก็ยังนิยมการนั่ง การเดินเป็นไปตามลำดับผู้ใหญ่ผู้น้อยเช่นเดียวกัน การปูลาดถ้าใช้ผืนต่ำซ้อนทับผืนอยู่ด้านสูง ผู้ที่นั่งในด้านต่ำ ก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นการปูลาด จึงควรระวังให้มาก ถ้าเครื่องปูลาดมีน้อยจะใช้ปูเป็นแห่ง ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้.

๔. ปูลาดอาสนะพระสงฆ์ เมื่อได้ปูลาดพื้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว พึงปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่ง พระสงฆ์ที่นั่งในพิธี นิยมนั่งเรียงเป็นแถว ไม่ใช่นั่งเป็นหมู่ จึงต้องลาดอาสนะให้ยาวไปเป็นแถวตามต้องการ กะให้พอเหมาะกับพระที่จะนั่ง อย่าให้ห่างกันจนเกินไป หรือเบียดเสียดจนเกินควร ดูแต่

เพียงพอเหมาะพอสบาย.

อาสนะพระสงฆ์ พึงลาดทับลงบนอาสนะของคฤหัสถ์ อย่าให้เครื่องลาดที่คฤหัสถ์นั่งทับอยู่ข้างบน เพราะถ้าทับอยู่ข้างบน เมื่อนั่งลงก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าพระสงฆ์ ขาดคารวะในพระภิกษุสงฆ์ หรืออาสนะที่ใหญ่หรือยาวผืนเดียวกัน ให้พระนั่งในเอกเทศข้างหนึ่ง แม้เช่นนี้คฤหัสถ์ขึ้นนั่งร่วมอยู่ด้วยก็ไม่ควร ชื่อว่าขาดคารวะเช่นเดียวกัน ถ้าหากหญิงขึ้นนั่งอยู่บนอาสนะนั้นด้วย พระก็ต้องอาบัติ เพราะมีพระพุทธ-บัญญัติห้ามภิกษุนั่งอาสนะเดียวกับหญิง แม้ว่าเป็นผืนใหญ่หรือยาวเท่าไรและนั่งไม่ใกล้กัน ก็ยังชื่อว่านั่งอาสนะเดียวกัน เพราะฉะนั้น การจัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ จึงควรให้เป็นคนละส่วนกับคฤหัสถ์ เมื่อปูอาสนะของคฤหัสถ์แล้ว ควรปูอาสนะพระสงฆ์ให้ห่างออกไปเสียอีกส่วนหนึ่ง เว้นช่องว่างเล็กน้อยอย่าให้เกี่ยวกัน ถ้าเป็นเครื่องปูลาดที่กว้างใหญ่จะทำเช่นนั้น

ไม่ได้ พึงใช้อาสนะอื่นปูทับลงข้างบน. ตามที่นิยมกันมักใช้ผ้าขาวหรือผ้าสีอื่น ๆ ก็ได้ ปูลาดทับลงข้างบน ทำเช่นนี้ก็ชื่อว่ามีอาสนะคนละผืน ไม่ต้องรวมกันกับคฤหัสถ์ ถ้าจัดให้งดงามดากว่านี้ เมื่อลาดผ้ายาวลงไปผืนหนึ่งแล้ว พึงปูอาสนะเล็ก ๆ นั่งเฉพาะองค์ทับลงอีกชั้นหนึ่ง เช่นนี้ดี แลดูงามด้วย ชื่อว่าเป็นการแสดงคารวะด้วย แม้ใคร ๆ จะขึ้นไปนั่งบนอาสนะนอกจากที่พระสงฆ์แล้วย่อมไม่ขัดสน เมื่อลาดอาสนะเสร็จแล้ว ถ้ามีหมอนอิงก็ตั้งพิงไว้ด้านหลังเฉพาะองค์ ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นการจัดรับรองพระสงฆ์และแขกนั่งกับพื้น เมื่อจัดนั่งกับพื้น ไม่ควรนำเก้าอี้นั่งรับแขกมาตั้งในบริเวณนั้น เว้นแต่ตั้งเก้าอี้ไว้ในที่ต่ำกว่า เพราะถ้าพระสงฆ์นั่งอยู่กับพื้น คฤหัสถ์ขึ้นนั่งอยู่บนเก้าอี้ ถือกันว่าเสียมรรยาทที่ดีงามอย่างยิ่ง ขาดคารวะในพระสงฆ์ เท่ากับเป็นการหมิ่นพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ต่ำหรือเลว จึงควรระวังให้มาก.

สถานที่ที่ทำพิธีจัดรับแขกด้วยเก้าอี้ อาสนะพระสงฆ์ก็ต้องยกเป็นอาสน์สงฆ์ขึ้น ให้มีความสูงกว่าเก้าอี้ หรือเสมอกันจึงควร แต่จะให้พระนั่งเก้าอี้ห้อยเท้าสวดมนต์ไม่ควร เพราะดูไม่งาม และเรื่องของพระนิยมนั่งราบ การยกอาสน์สงฆ์ให้พระนั่ง แม้จัดรับแขกนั่งกับพื้นก็มีนิยมกันอยู่เหมือนกัน.

๕. จัดเครื่องรับรอง เมื่อจัดที่ปูลาดอาสนะเสร็จแล้ว พึงจัดเครื่องรับพระรับแขกต่อไป. ตามประเพณีนิยมของไทย เครื่องรับรองมีมากอย่าง จักกล่าวเฉพาะที่เป็นหลักใหญ่ ๆ เมื่อสามารถอย่างไร พึงจัดตามความประสงค์.

เครื่องรับรองพระหรือแขกทั่ว ๆ ไป มีกระโถน ที่น้ำเย็น ที่น้ำร้อน หมากพลูหรือบุหรี่ จัดใส่ภาชนะไว้ หรือมีน้ำดื่ม ก็ควรจัดเตรียมไว้ ในส่วนที่สำหรับรับพระสิ่งที่ไม่ควรให้ขาด คือกระโถนและที่น้ำ แม้ในด้านพิธีกรรมของสงฆ์ ในเรื่องน้ำก็ขาดไม่ได้ เช่น

ก่อนที่จะทำสังฆกรรมมีสวดปาฏิโมกข์เป็นต้น ท่านก็ให้เตรียมตั้งน้ำใช้น้ำฉันไว้ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรให้ขาด เมื่อจัดเสร็จแล้วพึงนำไปตั้งไว้ตามที่ จัดเฉพาะองค์ อย่ารวมกัน ถ้าไม่สามารถ เพราะภาชนะไม่พอ บางสิ่ง บางอย่าง จะใช้ ๒ องค์ต่อ ๑ ที่ก็ได้ เช่นกระโถน หมากพลูหรือบุหรี่ ส่วนน้ำ ต้องจัดจำกัดเฉพาะองค์ จะใช้รวมกันไม่ได้ เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามดื่มร่วมบริโภคร่วมในภาชนะเดียวกัน ส่วนหมากพลูหรือบุหรี่ เป็นชิ้นหรือเป็นส่วนอยู่แล้ว เมื่อต้องการหยิบมาเฉพาะส่วน ไม่ชื่อว่าบริโภคร่วมภาชนะเดียวกัน.

การจัดตั้งเครื่องรับรองพระสงฆ์นั้น ให้ตั้งกระโถน ที่น้ำเย็น ที่หมากหรือบุหรี่ ทางด้านขวาของพระสงฆ์ ให้เรียงเป็นลำดับกัน คือตั้งกระโถนไว้ด้านใน ถัดออกมา ที่น้ำเย็น ถัดออกมา ที่หมากพลู หรือบุหรี่ ตั้งกระโถนให้เป็นหลักเสียก่อน อย่าให้ล้ำไปด้านหลัง

มากนัก อย่าให้ล้ำออกนอกมากนัก แนวด้านหน้าของหมอนอิงนั้นพอเหมาะ แล้วจึงวางที่น้ำเย็น หมากพลูหรือบุหรี่ถัด ๆ กันออกมา อย่าให้สับสนกัน และอย่าวางให้ห่างกันนัก ชิดกันนัก ดูระยะแต่พองาม และต้องดูแถวให้ตรงกัน ทั้งด้านขวางและด้านยาวอย่าให้แถวคดไปคดมา ไม่น่าดู น้ำร้อนหรือน้ำดื่ม เมื่อพระเข้านั่งที่แล้วจึงถวาย.

ส่วนเครื่องรับรองแขกคฤหัสถ์ พึงจัดตามประเพณีนิยม เช่นมีน้ำร้อนน้ำเย็นหรือน้ำดื่มตามสมควร จัดรวมตั้งไว้เป็นที่ ๆ ก็ได้ ถ้าเป็นแขกผู้ใหญ่ควรจัดให้เฉพาะที่ ถ้าแขกมาก เกรงจะไม่ทั่วถึง พึงจัดใส่ภาชนะไปให้เป็นคราว ๆ.

๖. จัดเครื่องบูชา และตั้งพระพุทธรูป เครื่องบูชาตามที่นิยมใช้กันอยู่นั้น มีหลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น ม้าหมู่ โต๊ะชั้น โต๊ะเดี่ยว จัดเครื่องสักการะมากบ้างน้อยบ้างเป็นไปตามความเหมาะสม เป็นไป

ตามฐานะและพิธีใหญ่หรือเล็ก หรือตามความสามารถที่จะจัดได้ เครื่องสักการะที่เป็นหลัก มี ๓ อย่าง คือ ดอกไม้ ธูป เทียน ที่ใช้ตั้งบูชาบนโต๊ะอย่างน้อย ๕ ที่ คือ ดอกไม้ ๒ ที่ เทียน ๒ ที่ ธูป ๑ ที่ ธูปปักเพียง ๓ เล่มพอ. เทียนธูปที่ปักไว้สำหรับจุดบูชา ควรชุบน้ำมันที่ไส้เทียนและที่ปลายธูปสักเล็กน้อยก่อน เพื่อจุดง่าย และน้ำมันที่ชุบนั้น น้ำมันยางเป็นดีกว่าอย่างอื่น แต่อย่าให้มากเกินไป.

สำหรับในเรื่องเครื่องบูชาหรือเครื่องสักการะนี้ไม่สู้แน่นอน ให้พิจารณาดูตามควร ข้อสำคัญมีอยู่คือให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมแก่ความที่จะตั้งพระพุทธรูปและบูชา ถ้าพิธีใหญ่ เชิญแขกมาก จะจัดเครื่องบูชานิดหน่อยดูไม่งาม ในเรื่องพิธีพระ สำคัญอยู่ที่เครื่องบูชา ถ้าจัดไม่น่าดู ก็ไม่เป็นที่ส่งเสริมเชิดชูเกียรติหรือสง่าราศี แม้จะจัดงานให้ใหญ่โตอย่างไร ก็ไม่น่าดู.

เครื่องบูชา ควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ แต่ถ้าสถานที่ไม่อำนวย ตั้งไว้ด้านซ้ายก็ได้ การตั้งต้องพิจารณาให้เหมาะแก่สถานที่ อย่าให้ใกล้ชิดกับทางที่จะต้องใช้เดินผ่านไปมา อย่าให้ขัดกับที่รับแขก ควรจะตั้งผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปทางไหน ? ข้อนี้มีความนิยมต่าง ๆ กัน บางแห่งตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์นั่ง บางแห่งผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาดูตามความเหมาะสมแล้ว ผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ดีกว่า สมมติว่าเป็นประมุข คือเป็นหัวหน้า และการตั้งพระพุทธรูปบูชา ก็เพื่อให้เจ้าของงานบูชา ผันพระพักตร์ทางเดียวกันกับพระสงฆ์ สะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าตั้งเครื่องบูชาสกัดหัวแถว ผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปตามแถวพระสงฆ์ไม่สะดวกแก่การจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าสถานที่ไม่เหมาะ แม้จะตั้งเลื่อนห่างจากแถวพระสงฆ์ออกมาก็ได้ ถ้าห่างออกมาไม่เข้าลำดับแถวพระสงฆ์

ควรตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์ เพราะสะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้เหมือนกัน มีข้อที่ควรกำหนดก็คือ เมื่อผู้บูชากราบพระพุทธรูป อย่าต้องให้หันหลังให้พระสงฆ์ เมื่อจัดตั้งโต๊ะเครื่องบูชาเสร็จแล้ว ควรมีพรมเล็ก ๆ หรือผ้าก็ได้ ปูไว้หน้าโต๊ะผืนหนึ่ง ไม่ใช่สี่เหลี่ยม ชนิดสี่เหลี่ยมผืนผ้าปูด้านยาว พุ่งตรงออกมาจากโต๊ะเครื่องบูชา ไม่ใช่ขวางหน้าโต๊ะ เป็นที่สำหรับกราบ (ถ้าเจ้าของงานเป็นชั้นเจ้า ต้องมีผ้าขาวสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมรีขนาดผ้าเช็ดหน้า ปูทับไว้อีกผืนหนึ่ง) ผ้าปูสำหรับกราบหน้าโต๊ะนี้ ถ้าชั้นสูงชั้นผู้ใหญ่ไม่ควรให้ขาด.

พระพุทธรูปที่นำมาประดิษฐานบนที่บูชา ในงานพิธีทั่วไปมักนิยมใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือสะดุ้งมาร ไม่สู้จะนิยมพระยืน ถ้าเป็นงานทำบุญวันเกิดหรือทำบุญอายุ มักนิยมใช้พระประจำวันเกิดของเจ้าของงาน.

๗. ตั้งภาชนะน้ำมนต์ ภาชนะที่สำหรับใส่น้ำทำน้ำมนต์ มักนิยมใช้ครอบสำริด ถ้าหาไม่ได้จะเป็น

ครอบทองเหลือง ทองแดงก็ได้ ถ้าไม่มีครอบ ใช้บาตรหรือขันก็ได้ตามโบราณท่านนิยมใช้บาตรดิน แต่มาในบัดนี้บาตรดินหายาก แม้บาตรเหล็กก็ใช้กัน มีข้อจำกัดอยู่ว่า อย่าใช้เครื่องทองหรือเงินใส่น้ำสำหรับให้พระทำน้ำมนต์ เพราะเป็นของอนามาส พระจับต้องอาบัติ แต่ถ้านำมาใส่น้ำสำหรับผสมน้ำมนต์ไม่ห้าม เพราะไม่ได้เกี่ยวกับพระจะจับต้อง ถ้าต้องการน้ำมาก เช่นในการตัดจุกหรือมงคลสมรส ควรใช้บาตรหรือหม้อน้ำมนต์ตั้งเพิ่มไว้อีก น้ำอย่าให้พร่องมากนัก ให้เต็มแต่ไม่ถึงล้น สิ่งต่าง ๆ ที่จะใส่ในหม้อน้ำมนต์ เช่นใบเงินใบทองเป็นต้น ตามในพระราชพิธีไม่นิยมใช้ จึงไม่กล่าวในที่นี้.

๘. สิ่งต่าง ๆ ที่จะต้องเตรียมไว้ใช้ในพิธีมงคลนอกจากน้ำมนต์.

ก. งานมงคล โกนผมไฟ ตัดจุก ควรเตรียมสังข์โถปริก ใส่กระแจะ กรรไกร กรรบิด (มีดโกน)

มงคล บางแห่งก็มีหญ้าแพรก ใบบัวหลวงหรือใบบอน สำหรับรองผมที่ตัดหรือโกนแล้วด้วย.

ข. งานมงคลสมรส ควรเตรียมสังข์มงคลคู่

ค. งานขึ้นบ้านใหม่ ควรเตรียมโถปริกใส่กระแจะ สำหรับเจิมประตูบ้าน ทรายใส่ภาชนะเช่นบาตรไว้ เสร็จแล้วจักได้ใช้โรยรอบ ๆ บ้าน ซึ่งถือกันว่าเป็นมงคลและป้องกันภัยอันตราย.

สิ่งเหล่านี้ ควรหาเตรียมไว้ และจัดโต๊ะไว้สำหรับตั้งโต๊ะหนึ่ง จะตั้งด้านขวาหรือด้านซ้ายของเครื่องบูชาตามแต่จะเหมาะ แล้วนำสิ่งที่เตรียมไว้นั้นใส่ภาชนะรวมตั้งบนโต๊ะนั้น ส่วนครอบสำหรับทำน้ำมนต์ เมื่อพระเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว พึงนำไปตั้งไว้ที่ตรงหน้าพระที่ท่านจักเป็นผู้หยดเทียน.

เทียนสำหรับทำน้ำมนต์ ควรใช้ขี้ผึ้งแท้ มักนิยมขนาดหนัก ๑ บาท หรือจะหย่อนบ้างเกินบ้างก็ไม่สู้จำกัดตายตัวนัก ติดประจำไว้ที่ภาชนะน้ำมนต์.

เครื่องประน้ำมนต์ ควรใช้หญ้าคามัดเป็นกำ แล้วตัดปลายตัดราก กะยาวประมาณ ๑ ศอก เพราะถือกันว่าเป็นหญ้ามงคล พระพุทธเจ้าเมื่อจะได้ตรัสรู้ก็ประทับนั่งบนมัดหญ้าคา ซึ่งเรียกกันว่ารัตนบัลลังก์ ในศาสนาพราหมณ์ ก็ถือว่าเป็นหญ้ามงคล เพราะเป็นหญ้าที่รองหม้อน้ำอมฤต ไม่ควรใช้อย่างอื่น เช่นใบมะยม เพราะใบมะยมมักถือกันว่าสำหรับประพรมไล่ผี ไม่ใช่มงคล.

ถ้าเป็นงานมงคลทำบุญอายุ มักนิยมต่าง ๆ กัน มีพิธีโหรหรือพราหมณ์ด้วยบ้าง ไม่มีโหรหรือพราหมณ์แต่มีเครื่องบูชาเกี่ยวอยู่บ้าง เฉพาะที่ไม่มีโหรหรือพราหมณ์ต้องเตรียมดังนี้

ถ้ามีการอาบน้ำ ต้องเตรียมสังข์สำหรับหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ด้วย และเทียนมงคล ใช้ขี้ผึ้งแท้หนัก ๙ บาท ไส้ใช้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น พั่นมีความยาวรอบศีรษะเจ้าของ เทียนมงคลนี้ใช้แทนเทียนชัย ฯ

ถ้ามีเทียนชัย ฯ ด้วย เทียนมงคลให้เปลี่ยนใช้ไส้๓๒ เส้น ส่วนเทียนชัย ฯ ใช้ขี้ผึ้งแท้หนักเกินอายุของเจ้าของ ๑ บาท ไส้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น ให้มีความสูงเท่าตัวเจ้าของ เทียนชัย ฯ เวลาจุดแล้วต้องระวังอย่าให้ดับในระหว่าง ต้องจุดให้หมดเล่ม ถ้าดับในระหว่าง มักถือกันว่าเป็นลางไม่ดี จึงต้องระวังให้มาก โดยมากมักจะหาตู้เทียนแล้วจุดตั้งไว้ในตู้.

เวลาจุด เมื่อพระเริ่มเจริญพระพุทธมนต์ถึงบทว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ฯ จึงลงมือจุดเทียนชัย ฯ และเทียนมงคล ถ้าฤกษ์จุดเทียนชัย ฯ มี พึงจุดเทียนชัย ฯ ตามฤกษ์ ส่วนเทียนมงคลจุดดังกล่าวแล้ว.

ถ้าทำตามปกติธรรมดา ก็จัดอย่างมงคลทั่ว ๆ ไป ที่นำมากล่าวไว้ ก็เพื่อให้ทราบเป็นเค้าเรื่องเท่านั้น.

การทำบุญอายุ มีกำหนดวันดังนี้ คือ ถ้าเกิดในวันไหน ให้เจริญพระพุทธมนต์ในวันนั้น เช่นเกิดวันที่ ๕ พึงเจริญพระพุทธมนต์ในวันที่ ๕ เลี้ยงพระ

ในวันที่ ๖ ถ้าทำงานวันเดียว ก็เลี้ยงพระในวันที่ ๕ นั้น เพราะท่านถือวันเจริญพระพุทธมนต์เป็นวันสำคัญ.

อนึ่ง ในพิธีทำบุญอายุตามที่นิยม มักมีพิธีทักขิณานุปทานหรือเปตพลีเสียก่อน คือทำก่อนจากเจริญพระพุทธมนต์ ในวันเดียวกันก่อนเวลากันก็ได้ หรือทำเสียก่อนวันหนึ่งก็ได้ เป็นพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศให้บุรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว มีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้วกรวดน้ำอุทิศผล จะทำมากหรือน้อย ก็แล้วแต่กำลัง.

๔. วงด้ายสายสิญจน์ สายสิญจน์ ต้องใช้ด้ายดิบจับเป็น ๓ หรือ ๙ เส้น ตามความนิยมมักเป็น ๙ เส้น ใช้ด้ายอย่างอื่น เช่น ด้ายกลุ่ม ด้ายฟอก เป็นต้น ไม่ควร ในงานมงคลทั่วไป นิยมใช้วงทั่วบ้าน ตั้งต้นแต่พระพุทธรูปที่เครื่องบูชา แล้วเวียนไปทางขวาเป็นทักขิณาวัตต์ แล้วกลับมาบรรจบที่พระพุทธรูป พันไว้ที่พระหัตถ์ หรือที่ฐานข้างบนของพระพุทธรูป อย่า

พันกับองค์พระ จักแลดูเป็นมัดพระพุทธรูป จาก พระพุทธรูปก็วงเครื่องต่าง ๆ ที่นำมาประกอบพิธีซึ่ง ตั้งไว้บนโต๊ะนั้น วงเวียนขวาเช่นเดียวกัน แต่จงกำหนด ดูว่าจะให้สายสิญจน์ลงทางไหน จึงจะไม่กีดกับกิจ การที่จะทำในลำดับต่อไป วงเสร็จแล้วหาภาชนะรอง กลุ่มสายสิญจน์ไว้ ส่วนหม้อทำน้ำมนต์รอไว้ให้พระ วงก็ได้.

สายสิญจน์ เมื่อวงแล้วต้องระวังให้มาก ห้าม การข้ามกราย จะยกสิ่งของข้าม หรือเอื้อมมือข้าม ไม่ได้ทั้งสิ้น ห้ามทั้งพระและคฤหัสถ์ ถ้ามีความ จำเป็น เช่นจะหยิบยกสิ่งของ ก็พึงยกสายสิญจน์ ขึ้นก่อนแล้วลอดไปข้างล่าง.

ถ้าเป็นมงคลโกนผมไฟหรือตัดจุก นิยมวงที่เด็ก ด้วย ในเวลาฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ และเวลา ตัดโกน ตามแบบเก่า ที่ทำกันตามชนบท มักวงไว้กับ ตัวเด็ก ถ้าเป็นเด็กหญิง เมื่อวงแล้วก็ไปพันไว้กับ

วัตถุอื่นแล้วจึงเอากลุ่มด้ายสายสิญจน์ถวายพระ วง อย่างนี้ไม่เหมาะ เพราะบางคราว ผู้ที่ไม่รู้ก็มัก หยิบสิ่งของข้ามไปบ้าง เอื้อมมือข้ามไปบ้าง ไม่สมควร สู้วงไว้ให้สูงพอเดินไม่ถูกศีรษะไม่ได้ ไม่ต้องไประวัง แม้เด็กจะเป็นหญิง ก็ไม่มีทางขัดข้องอะไรกับพระ.

กิจการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนี้ ต้องเตรียมจัดไว้ให้เสร็จก่อนเวลาที่พระสงฆ์จะมาถึง.

๑๐. ต้อนรับพระสงฆ์ เมื่อใกล้จะถึงกำหนดเวลาที่พระจะมา ควรจัดหรือสั่งผู้ใดผู้หนึ่งให้เตรียมคอยต้อนรับพระ และเตรียมน้ำไว้สำหรับล้างเท้าพระ เพราะพระเมื่อเวลาเข้าบ้านเดินไปด้วยเท้าเปล่าไม่สวมรองเท้า เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามไว้ว่า "เรา (ภิกษุ) ไม่เป็นไข้ จักไม่สวมรองเท้าเข้าไปในบ้าน" ถ้าภิกษุรูปใดฝ่าฝืน ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ เมื่อเป็นเช่นนี้ เดินไปด้วยเท้าเปล่า เท้าย่อมเปื้อน.

เมื่อพระถึงแล้ว พึงออกไปนิมนต์ อย่าต้องให้พระไปเงอะงะเก้อเขิน เพราะไม่พบเจ้าของหรือผู้นิมนต์ แล้วล้างเท้าเช็ดเท้าที่เปียกให้ และพาไปยังที่พัก ถ้าไม่ได้จัดที่พักไว้ส่วนหนึ่งต่างหาก พึงนิมนต์ให้เข้านั่งตามที่ ครั้นนั่งเรียบร้อยแล้ว พึงประเคนสิ่งของที่ได้จัดเตรียมไว้ต้อนรับ ครั้นประเคนแล้วพึงประณมมือไหว้ หรือกราบตามสมควร.

การประเคน ในตอนนี้จะเป็นใครก็ได้ จะเป็นชายหรือหญิงไม่ห้าม แต่ต้องทำให้ถูกลักษณะของการประเคน.

ลักษณะของการประเคน การประเคนนั้นท่านวางหลักไว้ดังนี้

๑. ของนั้นไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป เป็นของยกคนเดียวได้.

๒. ผู้ประเคนเข้าอยู่ในหัตถบาส (คือห่างจากผู้รับประมาณหนึ่งศอกในระหว่าง).

๓. น้อมให้ด้วยกาย หรือของเนื่องด้วยกาย.

ผู้ประเคน ต้องเข้าไปอยู่ในที่ใกล้ในระยะดังกล่าวนั้น แล้วยกสิ่งของให้พ้นขึ้นจากพื้น แล้วน้อมถวายสิ่งของที่ต้องประเคน คือสิ่งที่จะพึงบริโภค เช่น อาหาร น้ำร้อน หมากพลูบุหรี่ เป็นต้น ถ้าไม่ได้ใช้บริโภค เช่นกระโถนไม่ต้องประเคน เมื่อประเคนแล้ว อย่าไปจับเลื่อนของท่านอีก ถ้าไปจับเลื่อนของท่าน ต้องประเคนใหม่ ผู้หญิงประเคน ถ้าได้หัตถบาส และถูกลักษณะแล้ว ผู้ชายไม่ต้องประเคนซ้ำก็ได้ ที่ต้องประเคนซ้ำ ก็เฉพาะยังไม่ถูกระเบียบ.

๑๑. เริ่มพิธี เมื่อพระมาประชุมพร้อมแล้ว พึงเริ่มพิธี มีจุดเทียนเป็นต้นต่อไป.

การจุดเทียนธูป เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุดแทน ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ให้คู่บ่าวสาวแบ่งกันจุด ควรเตรียมเทียนเล็ก ๆ ปักเชิงไว้ ๑ เล่ม เรียกว่าเทียนชนวน สำหรับจุดขึ้นก่อน

แล้วนำเทียนชนวนไปจุดที่เทียนเครื่องบูชา หรือเทียนน้ำมนต์.

๑๒. คำบูชาพระ เบื้องต้นจุดเทียนชนวนแล้วก่อนที่จะจุดเทียนที่บูชา ควรกราบพระพุทธรูปเสียก่อนแล้วใช้เทียนชนวนจุดเทียนบนที่บูชา ให้จุดเล่มด้านขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มด้านซ้าย ต่อไปจุดธูป เทียนน้ำมนต์ยังไม่ต้องจุด เมื่อจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมือตั้งใจบูชา (นึกในใจ) ด้วยคำว่า

อิเมหิ สกฺกาเรหิ พุทฺธํ อภิปูชยามิ
อิเมหิ สกฺกาเรหิ ธมฺมํ อภิปูชยามิ
อิเมหิ สกฺกาเรหิ สงฺฆํ อภิปูชยามิ.

แล้วกราบ ๓ ครั้ง

นึกในใจ ครั้งที่ ๑ ว่า พุทฺธํ วนฺทามิ
ครั้งที่ ๒ ว่า ธมฺมํ วนฺทามิ
ครั้งที่ ๓ ว่า สงฺฆํ วนฺทามิ.

หรือครั้งที่ ๑ ว่า อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา, พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ.

ครั้งที่ ๒ ว่า สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, ธมฺมํ นมสฺสามิ.

ครั้งที่ ๓ ว่า สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สงฺฆํ นมามิ. อย่างใดอย่างหนึ่งตามความพอใจ.

ทุก ๆ ครั้งที่กราบพระ ควรปฏิบัติดังที่กล่าวมานี้.

เมื่อบูชาและกราบเสร็จแล้ว พึงถวายกลุ่มด้ายสายสิญจน์ หรือถวายเมื่อตอนจุดเทียนแล้วก็ได้ หรือให้ใคร ๆ ถวายก็ได้ เสร็จแล้วเริ่มอาราธนาศีลต่อไป.

๑๓. อาราธนาศีล ศีลที่นิยมในพิธีต่าง ๆ คือศีล ๕ เจ้าของงานจะอาราธนาเองหรือจะให้ใครอาราธนาจะเป็นชายหรือหญิงได้ทั้งสิ้น พึงนั่งคุกเข่ากราบ ๓ ครั้งแล้วประณมมืออาราธนาด้วยเปล่งวาจาที่ดังพอได้ยินว่า

มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม ๓ หน หรือจะเติม ทุติยมฺปิ ฯ ตติยมฺปิ ฯ

ด้วยก็ได้.

อีกอย่างหนึ่งว่า มยํ ภนฺเต วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม. ทุติยมฺปิ ฯ ตติยมฺปิ ฯ ดังนี้ก็ได้ แล้วพึงตั้งใจรับศีลต่อไป.

การรับศีล ไม่ควรทำแต่พอสักว่าเป็นพิธีเท่านั้น ควรตั้งใจรับ คิดงดเว้นตามข้อที่ห้ามทุก ๆ สิกขาบทไป เช่นนี้ จึงจะเป็นบุญกุศลและเป็นมงคลแก่ตนเองด้วย ท่านที่ยังจำศีล ๕ ไม่ได้ หรือยังไม่เข้าใจว่าท่านห้ามอะไรบ้าง ก็ควรศึกษาท่องจำให้ขึ้นใจ ทั้งให้เข้าใจในเนื้อความของท่านด้วย พระท่านว่านำ ผู้รับว่าตามเป็นบท ๆ ไปดังนี้:-

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

(๓ จบ)

(ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้อรหันต์ ตรัสรู้ชอบเองพระองค์นั้น).

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระสงฆเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ทุติยมฺปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๒ ฯ

ตติยมฺปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๓ ฯ

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.

(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากฆ่าสัตว์)

อทินฺนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.

(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย)

กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.

(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากประพฤติล่วงประเวณีในทางกาม)

มุสาวาทา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.

(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากพูดเท็จ)

สุรา เมรย มชฺช ปมาทฏฺฐานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.
(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท)

อนึ่งพึงทราบว่า ในงานพิธีที่มีการสวดมนต์แล้วมีเทศน์ติดต่อกันไป ตอนสวดมนต์ไม่ต้องขอศีลรับศีล ไปขอและรับตอนเทศน์ ในตอนสวดมนต์พึงอาราธนาพระปริตต์ ถ้าสวดมนต์แล้วไม่มีเทศน์ติดต่อกัน พึงขอศีลและรับศีลดังกล่าวแล้ว.

๑๔. อาราธนาพระปริตต์ ในพิธีที่ไม่มีเทศน์ติดต่อ

เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมืออาราธนาพระปริตต์ด้วยคำว่า

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพทุกฺขวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ
วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพภยวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพโรควินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ.

อาราธนาจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วพึงนั่งราบตั้งใจฟังพระสวดมนต์ต่อไป.

วิธีอาราธนาศีลและอาราธนาพระปริตต์ที่กล่าวมานี้ เป็นสถานที่ที่จัดให้พระและแขกนั่งกับพื้น ถ้าจัดให้พระนั่งบนอาสน์สงฆ์ แขกนั่งบนเก้าอี้ มีนิยมการยืนอาราธนา คือให้ผู้กล่าวอาราธนา ยืนค่อนทางท้ายแถวของพระสงฆ์ ผินหน้าไปทางหัวแถวพระสงฆ์ แล้วประณมมือกล่าวคำอาราธนา จบแล้วไม่ต้องกราบ ถอยหลังออกมาพอสมควรแล้ว เดินกลับมานั่งตามที่ แม้อาราธนาธรรมดังจะกล่าวในข้างหน้า ก็พึงปฏิบัติเช่นเดียวกัน.

๑๕. จุดเทียนน้ำมนต์ การจุดเทียนน้ำมนต์ตามที่นิยมกันส่วนมาก ตลอดจนในทางราชการ จุดในตอนที่พระสวดถึงมงฺคลคาถา ตอนขึ้น อเสวนา ฯ

พึงจุดเทียนชนวน แล้วไปจุดเทียนสำหรับหยดน้ำมนต์ที่ปักติดไว้กับภาชนะที่น้ำมนต์นั้น จุดเสร็จแล้วยกประเคน มอบถวายพระที่ท่านจะพึงหยดทำน้ำมนต์นั้น ประเคนแล้วไหว้หรือกราบครั้งหนึ่ง.

การจุดเทียนน้ำมนต์ ในสมัยก่อนท่านนิยมจุดตอนพระสงฆ์สวด รัตนปริตต์ ขึ้นบทว่า ยงฺกิญฺจิ วิตฺตํ ฯ แม้ในทางราชการก็นิยมเช่นนี้ แต่บัดนี้ได้เปลี่ยนมาเป็นมงคลคาถาบทว่า อเสวนา ฯ.

การจุดเทียนทำน้ำมนต์ เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุด เพราะฉะนั้น ท่านผู้เป็นเจ้าของงาน พึงนั่งตั้งใจฟังสวดมนต์ไปจนกว่าจะถึงเวลาจุดเทียนน้ำมนต์ ไม่ควรไปสาละวนอยู่กับเรื่องอื่น เมื่อจุดเทียนเสร็จแล้ว จำเป็นจะลุกไปจากที่นั้นบ้างก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องเที่ยวตามในเวลาจุดเทียนทำน้ำมนต์.

เมื่อพระสวดมนต์จวนจบ ถึงบทส่งเทวดา คือ

ทุกฺขปฺปตฺตา ฯ พึงให้จัดเตรียมน้ำร้อนหรือน้ำดื่มไว้ พอพระสวดจบ นำเข้าไปถวายไม่ต้องให้พระนั่งคอย.

เมื่อพระกลับ พึงไปส่งหรือให้ใครไปส่ง เพียงประตูบ้านก็พอ เพื่อแสดงความคารวะ เทียบอย่างส่งแขกผู้มีเกียรติที่มาหา หรือมาในงาน.

๑๖. พิธีในวันเลี้ยงพระ วันรุ่งขึ้น พึงตระเตรียมต้อนรับพระที่จะมาฉันอย่างตอนสวดมนต์นั้น พระพร้อมแล้ว เริ่มจุดเทียนและอาราธนาศีล รับศีลดังวันก่อน แต่ไม่ต้องอาราธนาพระปริตต์ เมื่อพระสวดพิธีถวายพรพระจบบทสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ฯ แล้ว ถ้ามีการตักบาตร ก็ให้ตักตอนนี้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ท่านนิยมให้คู่บ่าวสาวตักบาตรร่วมกัน เสร็จแล้วลงมือเตรียมจัดเลื่อนสำรับอาหารมาประจำไว้ตรงตามหน้าพระ บาตรหรือชามข้าวตั้งใน สำรับคาวหวานตั้งเรียงคู่กันไว้นอกออกมา คาวอยู่เหนือหวานอยู่ใต้ ถ้าสถานที่คับแคบ สำรับหวานยังไม่

เรียงตั้งไว้ก็ได้ แต่นำมาเตรียมไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อสะดวกแก่การหยิบ เมื่อพระถวายพรพระจบแล้วพึงประเคน.

๑๗. หน้าที่ประเคนพระ การประเคนพระ ในตอนนี้ เจ้าของงานควรประเคนเองหรือเห็นว่ามากนักตนประเคนสัก ๑ องค์ หรือ ๒ องค์ แล้วมอบให้ผู้อื่นประเคนก็ได้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ควรจัดให้คู่บ่าวสาวประเคนร่วมกัน การประเคนต้องให้ถูกลักษณะดังกล่าวแล้วในข้อ ๑๐ ให้เริ่มประเคนรูปที่นั่งต้นแถวก่อน แล้วต่อไปตามลำดับ พึงประเคนบาตรหรือชามข้าวก่อน แล้วจึงอาหาร เสร็จแล้วกราบครั้ง ๑ หรือ ๓ ครั้งตามควร ถ้าประเคนมากรูป รูปต้น ๆ เพียงประณมมือไหว้ก็พอ ถึงสุดท้ายจึงกราบ.

ที่กล่าวมานี้เป็นการเลี้ยงพระด้วยสำรับเฉพาะองค์ ถ้าจะเลี้ยงเป็นหมู่ที่เรียกว่าจัดเป็นโต๊ะ ถ้าจะให้พระลุกไปฉันในที่อีกแห่งหนึ่ง พึงจัดเตรียมไว้ให้เสร็จก่อน

เมื่อพระนั่งเข้าที่แล้วจึงประเคน ถ้าจัดให้ฉันเบื้องหน้าที่สวดมนต์นั้น พอพระสวดถวายพรพระตอนจบสังฆคุณแล้ว พึงเริ่มลงมือเตรียมเก็บที่นำร้อน น้ำดื่มอย่าทิ้งไว้ให้เกะกะ แล้วปูผ้าลง ด้านในให้ชิดแถวพระเพื่อสะดวกแก่พระซึ่งไม่ต้องเลื่อนลุกทุกรูปไป และพระที่จะลุกไปนั่งในที่ใหม่นั้น ระวังอย่าให้ต้องไปนั่งร่วมอยู่อาสนะเดียวกันกับคฤหัสถ์ เพราะถ้าผู้หญิงขึ้นนั่งร่วมบนอาสนะนั้น พระก็จักต้องอาบัติ แม้มีแต่ชายด้วยกัน ก็เป็นการขาดคารวะ จึงควรจัดหาอาสนะไว้ให้พระนั่งเสียส่วนหนึ่ง.

๑๘. วิธีจัดโต๊ะเลี้ยงหมู่ เมื่อได้จัดปูผ้าเสร็จแล้ว ให้วางจานข้าวตรงหน้าที่พระนั่ง ช้อนวางขวาซ่อมวางซ้าย ชิดกับจานข้าวพอสมควร ถ้ามีมีดด้วยก็ให้วางมีดไว้ด้านขวา น้ำตั้งขวาของพระ จานแบ่งชามแบ่ง มีช้อนใส่ไว้ในชาม ๑ คัน ช้อนนี้เรียกกันว่าช้อนกลาง หรือช้อนสำหรับตักแบ่ง ซ้อนกันตั้งไว้

ด้านซ้ายของพระ เวลานำของเข้าประเคน พึงเข้าทางซ้ายของพระ.

เรื่องการจัดเลี้ยงพระแบบเลี้ยงโต๊ะ หรือฉันเป็นหมู่ สิ่งที่จำต้องให้มี ขาดไม่ได้ คือช้อนกลาง ชามแบ่งจานแบ่ง ต้องมีให้ครบพระ หรือช้อนรวมกันไว้หลาย ๆ คัน ใส่จานหรือชามตั้งไว้กลางวงก็ได้ ช้อนกลางควรใช้ช้อนกระเบื้อง ที่เรียกกันว่าช้อนถ้วยจัดอย่างนี้ทั้งคาวและหวาน ทั้งนี้ เพื่อให้ความสะดวกแก่พระ เพราะมีพระวินัยบัญญัติห้ามภิกษุฉันร่วมภาชนะเดียวกัน ถ้าฝ่าฝืนคงต้องอาบัติ ถ้ามีชามแบ่งช้อนกลางไว้ ท่านผู้ใดต้องการอย่างไหน ใช้ช้อนกลางตักมาใส่ชามของตนบริโภค เช่นนี้พ้นจากความเป็นผู้ฉันภาชนะเดียวกัน.

เลี้ยงโต๊ะ ที่มีนิยมการใช้ชามแบ่งช้อนกลางนี้ มีนิยมในที่ทั่วไป ไม่ใช่เพียงฝ่ายพระ ท่านที่ผ่านการเลี้ยงโต๊ะมาแล้วย่อมทราบดี พึงเห็นเช่นโต๊ะจีน

เขาก็มีถ้วยแบ่งช้อนกลาง ยิ่งเป็นโต๊ะฝรั่งยิ่งถือมาก เขาจัดไว้เสร็จ ผู้บริโภคไม่ต้องเรียกร้อง.

ประเพณีการเลี้ยงพระแบบโบราณ นิยมจัดเฉพาะองค์ นั่งเรียงแถวฉัน ดูงามดี ครั้นต่อมาในบัดนี้ การเลี้ยงแบบเลี้ยงโต๊ะ นิยมกันในฝ่ายคฤหัสถ์มากขึ้น ท่านผู้ที่เห็นว่าสะดวก เพราะไม่เปลืองถ้วยชาม ก็เลยจำมาจัดเลี้ยงพระบ้าง แต่เมื่อจำของเขามาใช้ ก็จำมาไม่หมด คงเอาแต่ที่ง่าย ที่สะดวก สำหรับพระที่ฉันแม้รู้ว่าผิด แต่เกรงใจเจ้าของงาน ก็ต้องทนต้องอาบัติไป ผู้ที่ไม่สนใจ ก็ทำตาม ๆ กันไป ถ้าเป็นไปอย่างนี้ไม่กี่มากน้อย พระวินัยบัญญัติข้อไหนไม่สะดวก ก็คงต้องถูกละเลยไปอีก ผลสุดท้ายพระพุทธศาสนาจะเป็นอย่างไร น่าคิด.

อนึ่ง การจัดโต๊ะ ควรมีผ้าปูจะเป็นเฉพาะโต๊ะหรือยาวไปก็ตาม แต่ไม่ควรให้ขาด อย่าเอาอาหารไปตั้งไว้กับพื้น แล้วให้พระนั่งล้อมวงฉัน ดูไม่งดงาม

จักแสดงให้เห็นว่า พระไม่ใช่เป็นผู้มีเกียรติอะไร คง เหมือน ๆ กับชาวบ้านคฤหัสถ์นั่นเอง แม้คฤหัสถ์ชาวบ้านเอง เขาเลี้ยงกันเขาก็ต้องมีผ้าปู ถ้าจะบอกว่าหาไม่ได้ก็ไม่ถูก เพราะสิ่งอื่นยังหาได้.

การเลี้ยงพระแบบจัดโต๊ะ เมื่อจัดให้ถูกเรื่องแล้ว ไม่ใช่เป็นของสะดวกนัก จะว่าไม่เปลืองถ้วยชามก็ดูกระไรอยู่ เห็นว่าสู้การเลี้ยงเป็นองค์ ๆ ไม่ได้ แลดูก็งามตา.

๑๙. บูชาข้าวพระพุทธ ที่พระพุทธซึ่งเรียกว่าข้าวพระ (ถ้ามี) ให้จัดเตรียมมาตั้งไว้ที่หน้าเครื่องบูชาหรือเอกเทศส่วนหนึ่ง ในบริเวณนั้น ควรจะมีโต๊ะสำหรับตั้ง ถ้าไม่มีโต๊ะพึงใช้ผ้าขาวปูเสียก่อน แล้วจึงตั้งหรือวาง อย่าไปตั้งหรือวางไว้กับพื้น เพราะเป็นพุทธบูชา จักเป็นการไม่เคารพคารวะ เมื่อตั้งเสร็จแล้ว เจ้าของพึงทำการบูชาด้วยตั้งใจนึกดังนี้ อิมํ สูปพฺยญฺชนสมฺปนฺนํ สาลีนํ โภชนํ อุทกญฺจ วรํ พุทฺธสฺส

---

๑. ในที่บางแห่งเป็น อุทกํ วรํ.

ปูเชมิ บางแห่งก็มีคำว่า อุกาส นำหน้า คือ อุกาส อิมํ ฯ ต่อไปเหมือนกัน แปลว่า ข้าพเจ้าขอบูชาเครื่องบริโภคแห่งข้าวสาลี อันถึงพร้อมด้วยแกงและกับและน้ำ อันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า.

เมื่อจำคำที่กล่าวนี้ไม่ได้ ก็พึงนึกบูชาตามสมควร จุดประสงค์ก็เพียงให้ตั้งใจระลึกนึกบูชาพระสัมมาสัม-พุทธเจ้า บูชาแล้วกราบ ๓ ครั้ง เมื่อเลิกพึงกล่าวคำลาว่า เสสํ มงฺคลํ ยาจามิ ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคล.

ในเรื่องบูชาข้าวพระนี้ ยังมีผู้นิยมทำอยู่แม้ในพระราชพิธีก็ยังมีอยู่บ้าง นับว่าเป็นประเพณีเก่า จึงนำมากล่าวไว้ตามที่ได้พบเห็น ได้ยินได้ฟัง.

ถ้าเป็นงานเกี่ยวด้วยศพ คือมีศพตั้งอยู่ มักจัดเครื่องเซ่นไปตั้งไว้ที่หน้าศพ หรือบริเวณที่ตั้งศพนั้นด้วย.

เมื่อเวลาพระฉัน ควรจัดให้มีผู้ปฏิบัติพระประจำ

อยู่ในที่นั้นด้วย แต่อย่าให้ผู้ที่กำลังเมาสุราเขาไปนั่งปฏิบัติ จักทำให้เป็นที่รำคาญของพระ.

อนึ่ง เมื่อเวลายกอาหารหรือประเคนพระ อย่าคาบบุหรี่หรือทัดหู ถือกันว่าเสียจรรยาดูไม่งาม ทั้งป้องกันขี้บุหรี่ตกลงในอาหารหรือในภาชนะนั้นด้วย.

๒๐. ถวายไทยธรรม ถ้ามีเครื่องไทยธรรมถวายพระ ควรจัดเตรียมไว้ก่อน จัดตั้งไว้บนโต๊ะหรือจัดตั้งรวมไว้ส่วนหนึ่งตามที่เห็นสมควร เมื่อพระฉันเสร็จกลับเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว พึงยกตั้งเรียงไว้ตรงหน้าพระทุก ๆ รูป หรือจะจัดผู้อื่นให้คอยจัดส่งให้เป็นที่ ๆ ในเวลาประเคนก็ได้ การประเคนเครื่องไทยธรรม โดยตรงเป็นหน้าที่ของเจ้าของงาน ถ้าเจ้าของประเคนองค์หนึ่งหรือสององค์แล้ว จะมอบให้ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้นับถือใกล้ชิดกันประเคนต่อไปก็ได้.

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวประเคนร่วมกัน คือ ในวัตถุสิ่งของที่หนึ่ง ให้จับร่วมกันแล้ว

ประเคน จะประเคนทั้งหมดหรืออย่างไร ก็แล้วแต่จะเห็นสมควร ถ้าว่าตามเรื่องของงานแล้ว ต้องประเคนเองทั้งหมด เสร็จจากการประเคนแล้วเตรียมกรวดน้ำ.

๒๑. กรวดน้ำ การกรวดน้ำ เป็นการอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศลที่ตนได้บำเพ็ญ ไปให้แก่บุรพชนตลอดจนสรรพสัตว์บ้าง เป็นการอธิษฐานใจในสิ่งประสงค์ให้สำเร็จตามความปรารถนาบ้าง เป็นต้น.

การกรวดน้ำ ได้นิยมทำเมื่อถวายทานเสร็จแล้วพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา เครื่องสำหรับกรวดน้ำต้องจัดหาเตรียมไว้ก่อน ตามที่นิยมใช้กัน เช่น เต้า ขวดจอก ถ้วยแก้วหรือถ้วย มีที่สำหรับรองรับน้ำกรวดหาน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์บรรจุไว้ ตั้งเตรียมไว้ที่ตรงหน้าของตน เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นว่า ยถา ฯ พึงหยิบที่น้ำที่เตรียมไว้นั้นเทลงในที่รอง พร้อมด้วยตั้งใจนึก

คาถาสำหรับกรวดน้ำที่ท่านยกไว้เป็นบาลี มีต่าง ๆ กัน จักนำมาเรียงไว้ในที่นี้สัก ๒ ประการ ตามแต่ผู้ต้องการจะเลือกใช้ดังต่อไปนี้

ปตฺติทานคาถา

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส ยานญฺญานิ กตานิ เม
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา
เย ปิยา คุณวนฺตา จ มยฺหํ มาตาปิตาทโย
ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา วา อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมิํ เตภุมฺมา จตุโยนิกา
ปญฺเจกจตุโวการา สํสรนฺตา ภวาภเว
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม อนุโมทนฺตุ เต สยํ
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ เทวา เตสํ นิเวทยุํ
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ อนุโมทนเหตุนา
สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน
เขมปฺปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา.

คำแปล

สัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่เราทำแล้ว ณ กาลบัดนี้ก็ดี แห่งบุญทั้งหลายอื่นที่เราทำแล้วก็ดี สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดเป็นที่รักก็ดี เป็นผู้มีคุณคือมารดาบิดาของเราเป็นต้นก็ดี สัตว์ทั้งหลายที่เราเห็นแล้วก็ดี ที่เราไม่เห็นก็ดี สัตว์เหล่าอื่นที่เป็นผู้มัธยัสถ์ปานกลางและเป็นผู้มีเวรของเราก็ดี สัตว์ทั้งหลายนั้น จงมีส่วนบุญที่เราอุทิศให้เถิด สัตว์ทั้งหลายตั้งดำรงอยู่ในโลก ผู้เป็นไปในภูมิ ๓ เป็นไปในกำเนิด ๔ และมีขันธ์ ๕ ขันธ์ ๑ ขันธ์ ๔ ก็ดี ซึ่งท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ส่วนบุญที่เราอุทิศให้ สัตว์เหล่าใดได้รู้แล้ว สัตว์เหล่านั้นจงอนุโมทนาเองเทอญ ก็สัตว์เหล่าใดไม่รู้ ส่วนบุญที่เราอุทิศให้นี้ ขอเทพยเจ้าจงบอกให้สัตว์เหล่านั้นรู้แล้วอนุโมทนา เพราะเหตุ คืออนุโมทนาบุญที่เราให้แล้ว ขอสัตว์ทุกหมู่เหล่า จงไม่มีเวรดำรงชีพอยู่โดยสุขทุกเมื่อเทอญ

อนึ่ง ขอสัตว์เหล่านั้น จงได้บรรลุถึงบทอันเกษม คือนิพพานเถิด ขอความปรารถนาที่ดีงามของสัตว์ทั้งปวงนั้น จงสำเร็จดังใจหวังเทอญ.

อีกบทหนึ่ง

"ยงฺกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
กาเยน วาจามนสา ติทเส สุคตํ กตํ,
เย สตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ เย จ สตฺตา อสญฺญิโน
กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหํ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต,
เย ตํ กตํ สุวิทิตํ ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มยา,
เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ เทวา คนฺตฺวา นิเวทยุํ,
สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตฺตา ชีวนฺตาหารเหตุกา,
มนุญฺญํ โภชนํ สพฺเพ ลภนฺตุ มม เจตสา."

คำแปล

ความว่า กิริยา คือ กุศลกรรมอันใดอันหนึ่ง อันข้าพเจ้าพึงทำด้วยกาย วาจา ใจ, กิริยา คือ กุศลกรรมนั้น ซึ่งเป็นเหตุอำนวยให้ถึงสุคติ ในดาวดึงส-

เทวโลก อันข้าพเจ้าได้ทำแล้ว. ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญาและหาสัญญามิได้ทั้งหมด จงเป็นผู้มีส่วนเสวยผลแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว. ขอเหล่าสัตว์ที่ทราบดีแล้วว่า ข้าพเจ้าทำบุญ จงเสวยผลแห่งบุญซึ่งข้าพเจ้าให้แล้ว. บรรดาสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้วนั้น ขอเทพยเจ้าทั้งหลายช่วยไปแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น (ว่าบุคคลชื่อโน้นทำบุญอย่างนี้ได้ให้ส่วนบุญแก่ท่านทั้งหลาย). เพราะความคิด (คือบุญฤทธิ์) ของข้าพเจ้า ขอเหล่าสัตว์ในโลกนี้ที่อาศัยอาหารเป็นอยู่ทั้งหมด จงได้อาหารที่ยังใจให้เบิกบานเทอญ.

ผู้ที่ว่าเป็นภาษาบาลีไม่ได้ พึงตั้งใจอธิษฐานอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศล และตั้งความปรารถนาตามสมควร.

การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอามือรองน้ำเพราะไม่ต้องการให้มีอะไรมาเป็นเครื่องกีดขวาง ให้เทลงไปตรง ๆ เมื่อพระนำว่า ยถา ฯ พึงลงมือเทน้ำ

พระสงฆ์รับ สพฺพี ฯ พึงเทน้ำให้หมด อย่าเหลือไว้ในภาชนะที่กรวด แล้วพึงวางขวด นั่งประณมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วพึงกราบลง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนั้นให้นำไปเทในที่แจ้ง อย่าเทลงในที่ไม่สมควร เช่นในกระโถนหรือใต้ถุนบ้าน เพราะถือว่าเป็นน้ำอุทิศผลและบริสุทธิ์ เป็นของสูง.

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวร่วมกันจับภาชนะเดียวกันเทน้ำกรวด เพราะทำบุญร่วมกัน ปรารถนาความสุขความเจริญร่วมกัน.

กรวดน้ำเป็นหน้าที่ของเจ้าของ คนอื่นกรวดแทนไม่ได้ เพราะเจ้าของ เป็นเจ้าของบุญกุศลโดยตรง เมื่อจะให้แก่ใคร เจ้าของก็ต้องให้เอง.

๒๒. ประน้ำมนต์ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว พึงนำน้ำมนต์พร้อมด้วยเครื่องประพรมที่เตรียมไว้นั้นถวายพระรูปที่เป็นหัวหน้าให้ท่านประน้ำมนต์ให้เพื่อความสิริมงคล เจ้าของควรเข้ารับก่อน ถ้า

มงคลสมรส ให้คู่บ่าวสาวรับก่อน แล้วจึงผู้อื่นรวมกันเป็นหมู่ ๆ ไป เสร็จแล้วนำให้ท่านประพรมตามบ้านเรือน.

ถ้าเป็นการขึ้นบ้านใหม่ ก็นำเครื่องเจิมที่เตรียมไว้ถวายให้ท่านเจิมตามประตูบ้าน. ทราย ถวายรูปที่ ๒ ให้โปรยวงรอบบ้าน เสร็จพิธีแล้ว ส่งพระกลับดังกล่าวแล้วในตอนต้น.

ตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นการทำงาน ๒ วัน คือ สวดมนต์วันหนึ่ง เลี้ยงพระวันหนึ่ง ในบัดนี้ถ้าเป็นงานขนาดกลางหรือเล็กน้อย มักนิยมทำวันเดียว จะเลี้ยงเช้าหรือเพล ก็เป็นไปตามความต้องการของเจ้าของงาน งานวันเดียว บางแห่งสวดมนต์แล้วฉัน บางแห่งฉันแล้วสวดมนต์ ไม่สู้แน่ แต่ทางสะดวกที่ควรเป็นสวดมนต์ก่อนฉันดีกว่า ไม่ขัดกับเวลาที่จะเลี้ยงแขกที่มาในงาน ถ้าฉันแล้วจึงสวดมนต์ เจ้าของงานมักไม่สู้จะได้ฟังสวดมนต์นัก เพราะพระฉัน

แล้ว ไหนจะต้องเริ่มพิธีสวดมนต์ ไหนจะต้องกังวลในเรื่องเลี้ยงแขก ถ้าช้าเวลาก็จะสายจะบ่าย ไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง.

ถ้าเป็นการทำงานวันเดียว ก็พึงจัดอนุโลมตามที่กล่าวไว้แล้วนั้นเถิด.

๒๓. พิธีเกี่ยวด้วยงานศพ พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้น โดยมากเกี่ยวด้วยพิธีการมงคล แม้จะกล่าวถึงเรื่องเกี่ยวแก่การศพไว้บ้างก็เป็นส่วนน้อย ในที่นี้จักได้ประมวลการปฏิบัติที่เกี่ยวด้วยงานศพโดยเฉพาะเพื่อให้ทราบบ้างตามสมควร.

การทำศพตามประเพณีไทยมีหลายอย่าง ตั้งต้นแต่ทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิ, บรรจุอัฐิ.

พิธีบำเพ็ญกุศล ก็จัดทำเป็นไปตามฐานะของเจ้าของ เมื่อมรณะแล้วนำศพไปวัด ไม่พักบำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี ตั้งไว้บำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี.

กล่าวเฉพาะที่ตั้งบำเพ็ญกุศลที่บ้าน เบื้องต้นพึงกำหนดจัดสถานที่ตั้งศพ จัดเครื่องสักการะศพตามสมควร จัดตั้งที่สักการบูชาพระอีกแห่งหนึ่ง จัดที่สำหรับพระสวดอภิธรรม.

๒๔. สิ่งที่ต้องเตรียมในงานศพ เครื่องสำหรับใช้ในการนี้ นอกจากเครื่องสักการบูชาศพหรือเครื่องบูชาพระแล้ว ต้องเตรียม

๑) ผ้าภูษาโยง ถ้าศพเป็นชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ต้องเตรียมผ้าขาวกว้างประมาณ ๑๐ หรือ ๑๒ นิ้ว ยาวพอกับแถวพระสงฆ์อีก ๑ ผืน.

๒) เครื่องทองน้อย ๑-๒ ที่.

๓) ตู้พระอภิธรรม.

๔) เครื่องกะบะมุกด์.

ผ้าภูษาโยง เป็นผ้าสำหรับลาดให้พระจับในเวลาสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ต้นผ้าผูกไว้กับศพ ตามที่นิยมกัน ใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกจากศพออกมาถึง

ปากหีบศพข้างนอก แล้วผูกผ้าภูษาโยงไว้ ถ้าผ้าภูษาโยงสั้น ใช้แถบหรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่าริบบิ้นชนิดเงินหรือทองก็ได้ ผูกกับด้ายสายสิญจน์เสียก่อนแล้วให้แถบห้อยลงมาตรงหน้าศพ แล้วพับหรือม้วนวางไว้บนที่รองรับ ส่วนผ้าภูษาโยงให้พับวางไว้ทางเหนือแถวพระสงฆ์นั่ง ผ้าขาวม้วนวางไว้ในที่ใกล้กับผ้าภูษาโยง.

เครื่องทองน้อยมี ๕ ชิ้น เชิงปักธูป ๑ ปักเทียน ๑ กรวยสำหรับใส่ดอกไม้ ๓ รวมตั้งไว้ในกะบะหรือพาน ตั้งให้ธูปเทียนอยู่คู่กัน ธูปอยู่ด้านซ้ายเทียนอยู่ด้านขวาของผู้บูชา แล้วนำไปตั้งไว้ที่หน้าศพ สำหรับจุดบูชาศพ มีข้อที่พึงสังเกตไว้ คือเมื่อเราบูชาศพ ให้ตั้งหันธูปเทียนมาทางด้านตัวของเรา ถ้าให้ศพบูชา เช่นเมื่อเวลาพระเทศน์ พึงตั้งหันธูปเทียนเข้าทางศพ ระวังอย่าให้สับสน.

เครื่องทองน้อย บางท่านมักจะเรียกว่าเครื่อง ๕

เพราะเห็นว่ามี ๕ ชิ้น แต่เครื่อง ๕ ที่แท้จริง ดูจะมีอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากเครื่องทองน้อย มี ๘ ชิ้น คือกรวยดอกไม้ ๕ เชิงเทียน ๒ กระถางธูป ๑ ใส่พานรวมกันเช่นเดียวกับเครื่องทองน้อย นี้เรียกว่าเครื่อง ๕ ที่เคยเห็นเป็นเครื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีทรงใช้ เมื่อเวลาทรงธรรม เรียกว่าเครื่องทรงธรรม นอกจากนี้จะใช้ในคราวไหนบ้างไม่ทราบ และผู้อื่นก็ไม่ได้ใช้ ใช้เครื่องทองน้อยเป็นพื้น.

ตู้พระอภิธรรม ถ้าจะจัดที่พระสวด ณ ที่ใด พึงตั้ง ณ ที่นั้น เบื้องหน้าของพระสวด.

เครื่องกะบะ หรือที่เรียกกันว่า เครื่องกะบะมุกด์ มี ๙ ชิ้นบ้าง ๑๐ ชิ้นบ้าง บางท่านอธิบายว่า ๙ ชิ้น ใช้เกี่ยวด้วยงานศพ คือมีกรวยสำหรับดอกไม้ ๔ กรวย เชิงปักเทียน ๔ เชิงปักธูป ๑. ๑๐ ชิ้น ใช้สำหรับเกี่ยวด้วยงานมงคล คือ เพิ่มกรวยดอกไม้อีก ๑ จึงรวม

เป็น ๑๐ แต่ที่ใช้กันอยู่ ดูไม่สู้จะได้คำนึงกันนัก. ตั้งในกะบะเรียงเป็น ๒ แถว ดอกไม้อยู่แถว ๑ ธูปเทียนอยู่แถว ๑ ใช้เทียน ๔ ธูป ๑ ธูปตั้งไว้กลางแถว จัดเสร็จแล้วตั้งไว้ด้านหน้าตู้พระอภิธรรม หันแถวธูปเทียนมาทางด้านนอก เพื่อจุดบูชาในเวลาพระสวดอภิธรรม.

เครื่องทองน้อยและเครื่องกะบะ นิยมใช้กันอยู่โดยมากในชั้นสูง ชั้นสามัญโดยทั่วไป ใครมีหรือหาได้ก็ใช้ ถ้าไม่มีก็มักใช้ธูปเทียนบูชากันตามธรรมดา.

๒๕. ศพลงหีบ ตามที่นิยมกัน เมื่อนำศพบรรจุหีบเสร็จ ยกขึ้นตั้งเสร็จแล้ว ต้องมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่จะมากหรือน้อย ไม่นิยมพระว่า ต้องจำนวนเท่าไร ควรนิมนต์พระเตรียมไว้ เมื่อพระเข้าที่พร้อมแล้ว จุดธูปเทียนที่เครื่องทองน้อยแล้วกราบศพ แต่ที่ท่านไม่นิยมจุดก็มี ลาดผ้าภูษาโยง แล้วนำแถบต่อกับผ้าภูษาโยง ถ้าเป็นศพ

ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป พึงลาดผ้าขาวรองก่อน แล้วจึงลาดผ้าภูษาโยงไว้บน ครั้นแล้วจึงนำผ้าที่จะสดับ-ปกรณ์หรือบังสุกุลทอด คือ วางไว้บนผ้าภูษาโยงตรงตามหน้าพระ พระกระทำกิจเสร็จแล้ว เตรียมกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล.

อนึ่ง พึงทราบในเรื่องผ้าภูษาโยง เมื่อทอดออกแล้ว ห้ามข้ามกราย หรือแม้ที่ห้อยลงจากหีบ ก็ห้ามข้ามกรายเป็นอันขาด ถือกันว่าเสียมรรยาทอย่างยิ่ง ควรระวังให้มาก แม้ใช้สิ่งของเช่นพานดอกไม้เป็นต้น ทับไว้ก็ไม่ควร.

๒๖. วิธีทอดผ้า ให้นำผ้าไปทอดวางขวางลงบนผ้าภูษาโยงไม่ต้องประเคน ทอดผ้าลงแล้ว พึงกราบทางพระครั้งหนึ่ง แล้วพึงหันหน้าไปทางศพกราบศพอีกครั้งหนึ่ง หรือทอดหลายองค์ องค์ต้นๆ เป็นเพียงยกมือประณมไหว้ เสร็จแล้วจึงกราบพระและกราบศพ พึงทำดังนี้ทุก ๆ ครั้งที่ทอดผ้า.

การสดับปกรณ์หรือบังสุกุลทุก ๆ ครั้ง ถ้าไม่เกินกำลัง ควรจัดให้มีผ้าสำหรับทอดตามสมควร.

พิธีที่กล่าวนี้ เรียกกันว่าชักผ้าปากหีบ แต่ไม่ได้นำไปทอดที่ปากหีบ คงทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอย่างธรรมดานั่นเอง ไม่มีอาราธนาศีล รับศีล และไม่มีมาติกา แต่บางแห่ง เจ้าของต้องการให้มาติกาด้วยก็มี แต่พิธีของหลวง ไม่มีมาติกา.

ตอนกลางคืน เมื่อพระที่จะสวดอภิธรรมมาและเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของงานพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องกะบะก่อนแล้วกราบพระ และจุดที่เครื่องทองน้อยหน้าศพเสร็จแล้วกราบศพ ส่วนที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปนั้นไม่ต้องจุดก็ได้ เมื่อจุดเสร็จแล้ว ให้อาราธนาศีล รับศีล ครั้นแล้วพระเริ่มสวดต่อไป.

เมื่อพระสวดจบแล้ว (หมายถึงตอนเลิก) พึงจัดการสดับปกรณ์ หรือบังสุกุล และพระอนุโมทนาก็กรวดน้ำ ตามนัยดังกล่าวแล้วในพิธีปากหีบ.

๒๗. ทำบุญ ๗ วัน เรียกสัตตมวาร การทำบุญ ๗ วัน มีนิยมทำกันอยู่ทั่วไป ก็และการนับวันนั้น มีนิยมกำหนดดังนี้ ถ้าตายวันไหน ให้ถือเอาวันนั้นเป็นวันสำคัญ คือเป็นวันอุทิศผล เช่นตายวันอาทิตย์ ถ้าจะทำงานเป็น ๒ วัน พึงสวดมนต์ในวันเสาร์ เลี้ยงพระวันอาทิตย์ เพราะการบริจาคทานเสร็จสิ้นในวันอาทิตย์ แล้วจึงอุทิศผลให้ ถ้าทำเป็นงานวันเดียว คือสวดมนต์วันนั้นฉันวันนั้น ต้องทำในวันอาทิตย์ ถ้าจะทำในวันเสาร์ไม่ควร เพราะการอุทิศผลนั้น นิยมกันว่า ล่วงไปแล้ว ๗ วันจากวันที่ตาย จึงได้ถือเอาวันที่ ๘ เป็นวันอุทิศผล.

พิธีทำ ก็ต้องแล้วแต่ฐานะของเจ้าของ จะทำมากหรือน้อยสุดแต่กำลัง จักนำมากล่าวไว้ในที่นี้ให้เต็มตามที่นิยมทำกัน คือ วันต้นมีสวดมนต์ เทศน์พร้อมด้วยพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป และมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ กลางคืนพระสวดอภิธรรม

รุ่งขึ้นเลี้ยงพระ เสร็จแล้ว มีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ.

พิธีที่เกี่ยวด้วยเรื่องพระ พึงจัดโดยนัยดังกล่าวแล้วในตอนต้น ต่างแต่เพียงไม่ต้องใช้ด้ายสายสิญจน์ และตั้งที่น้ำมนต์ ส่วนจำนวนพระมักนิยมเป็นคี่ เช่น ๕, ๗, ๙, ถ้าเป็นคู่ก็เป็น ๑๐ ที่เป็น ๙ มีน้อย ถ้าเลย ๗ แล้วมักจะเป็น ๑๐ เกินกว่า ๑๐ ก็ยังนึกไม่ได้ว่าจะมีที่ไหนบ้าง นอกจากของหลวง.

เมื่อพระมาพร้อม และเข้าประจำที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดที่เครื่องสักการะศพ คือที่เครื่องทองน้อยสำหรับบูชาศพเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตต์ (ถ้าไม่มีเทศน์ต่อท้ายสวดมนต์ พึงอาราธนาศีลก่อน) เมื่อพระสวดมนต์จบ ถวายน้ำดื่มพอสมควรแล้ว พึงให้คลี่ผ้าภูษาโยง ทำพิธีให้พระสงฆ์ที่สวดมนต์ สดับ-ปกรณ์หรือบังสุกุล ตอนนี้ไม่ต้องกรวดน้ำ เพราะไม่มี

อนุโมทนา เสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ.

อนึ่ง ในสมัยก่อน ทั้งในงานมงคล ทั้งในงานศพ ก่อนที่พระสวดมนต์จะกลับ ท่านนิยมถวายหมากพลูซอง หรือธูปเทียน หรือทั้งหมากพลูธูปเทียนก่อน เรียกหมากพลูท้ายสวดมนต์ หรือธูปเทียนท้ายสวดมนต์ หรือเรียกรวมว่า เครื่องท้ายสวดมนต์ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายว่า เสร็จแล้วกลับได้ เช่น เมื่อสวดมนต์จบแล้ว จะทำอะไรหรือสนทนาอะไรก็ทำหรือสนทนาไป พอถวายเครื่องท้ายสวดมนต์ตลอดแถวแล้ว เลิกสนทนา พระลากลับ เครื่องดังกล่าวนี้ ได้มาเลิกเมื่อสมัยงดการรับประทานหมากและจวบกับสมัยธูปเทียนแพงมากจึงเลิกไป แต่ในที่บางแห่งก็ยังมี.

เมื่อพระสวดมนต์กลับแล้ว พึงเตรียมจัดตั้งธรรมาสน์ไว้ในที่อันสมควร และมีเทียนดูหนังสือปักเชิงเทียนไว้ ๑ เล่ม ควรเป็นเทียนขนาดค่อนข้างใหญ่

จัดวางไว้บนโต๊ะ ทางด้านซ้ายหรือขวาของธรรมาสน์ พึงพิจารณาดูตามควร คือไม่ให้กีดขวางต่อกิจการที่จะพึงทำ และอย่าตั้งให้ใกล้พระเทศน์นัก จะร้อน จัดที่สำหรับพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป ให้อยู่ในลำดับแห่งอาสนะของพระเทศน์ คือแถวเดียวกันกับอาสนะของพระเทศน์นั่ง ในเมื่อยังไม่ได้ขึ้นธรรมาสน์ ตั้งโต๊ะเครื่องกะบะไว้เบื้องหน้า ตู้พระอภิธรรมไม่ต้องมีก็ได้ เว้นไว้แต่จะจัดที่พระสวดรับเทศน์กับพระสวดอภิธรรมอยู่แห่งเดียวกัน.

๒๘. อาราธนาธรรม เมื่อพระมาและนั่งเข้าที่นั่งตามที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนดูหนังสือเทศน์ก่อน เมื่อพระขึ้นธรรมาสน์แล้ว พึงอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาธรรมด้วยคำว่า

พฺรหฺมา จ โลกาธิปตี สหมฺปติ
กตฺอญฺชลี อนฺธิวรํ อยาจถ
สนฺตีธ สตฺตาปฺปรชกฺขชาติกา

เทเสตุ ธมฺมํ อนุกมฺปิมํ ปชํ.

เมื่ออาราธนาธรรมเสร็จแล้ว พึงจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยหน้าศพ เพื่อให้ศพฟังธรรม บางครั้งก็จุดเมื่อตอนจะรับศีล คือหลังจากจุดเทียนดูหนังสือ.

ตามที่นิยมกันในชั้นสูง ท่านเจ้าของงานมักมีเครื่องทองน้อยอีกที่หนึ่ง สำหรับจุดเมื่อเวลาฟังธรรม สามัญเรียกว่าเครื่องฟังเทศน์ ถ้ามีผู้ใหญ่ชั้นสูงอยู่ในที่นั้นด้วย ควรจัดให้อีกที่หนึ่ง โดยสามัญทั่ว ๆ ไปมักไม่สู้จะได้มีกัน ใช้ธูปเทียนธรรมดา.

พอเวลาเทศน์จบ พึงจุดธูปเทียนที่เครื่องกะบะซึ่งตั้งไว้ที่เบื้องหน้าพระสวดรับเทศน์ จุดเสร็จแล้วพึงบูชาและกราบ เมื่อพระสวดจบแล้ว ถวายน้ำร้อนหรือเครื่องดื่มตามสมควร ส่วนพระเทศน์ ควรจัดถวายน้ำเมื่อลงจากธรรมาสน์ เสร็จแล้วลาดผ้าภูษาโยง ทอดผ้าให้พระเทศน์และพระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเก็บผ้าภูษาโยง แล้ว

จัดถวายเครื่องไทยธรรม แต่บางครั้งก็จัดถวายไทย-ธรรมก่อน แล้วจึงจัดสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่สะดวก.

เมื่อเสร็จแล้ว เตรียมที่กรวดน้ำไว้ เมื่อพระกล่าวคำว่า ยถา ฯ พึงเทน้ำกรวด ปฏิบัติโดยนัยดังกล่าวแล้ว ในเรื่องการกรวดน้ำข้างต้น.

เมื่อพระเทศน์และพระสวดรับเทศน์กลับแล้ว พึงจัดสถานที่สำหรับพระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล พระมาพร้อมแล้วพึงนิมนต์เข้านั่งประจำตามที่ พระสงฆ์เริ่มสวดมาติกา พอสวดไปถึงบทปัฏฐานมาติกา คือ เหตุปจฺจโย ฯ พึงให้คลี่ผ้าภูษาโยงลาดมาตลอดแถวพระสงฆ์ พอพระสงฆ์สวดจบ จึงทอดผ้าให้พระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเตรียมกรวดน้ำในเมื่อพระสงฆ์กล่าวคำว่า ยถา ฯ มีนัยดังกล่าวแล้ว เสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ ครั้นแล้วจึงจัดให้พระสวดอภิธรรมต่อไปจนกว่าจะจบ ปฏิบัติตามที่ได้กล่าว

แล้วในเรื่องสวดอภิธรรม เสร็จพิธีในวันต้น.

รุ่งขึ้นวันเลี้ยงพระ กิจต่าง ๆ ที่เนื่องในพิธีเช่น ธูปเทียนเครื่องบูชาเป็นต้น ต้องเตรียมไว้ให้เสร็จก่อน เมื่อพระมาและเข้าที่พร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปเครื่องบูชาพระ แล้วจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยที่บูชาศพ เสร็จแล้วอาราธนาศีล, พระถวายพรพระ จบแล้วเลี้ยงพระถวายไทยธรรมพระสงฆ์ (สำหรับพระสงฆ์สวดมนต์ไม่ต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอีก) เสร็จแล้วกรวดน้ำ เมื่อพระฉันกลับแล้ว ถ้ามีการสดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อท้ายอีก ก็จัดดังกล่าวแล้วในวันก่อน นับว่าเสร็จพิธี.

พึงทราบว่า ที่ได้มีพิธีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมากครั้งเช่นนี้ ก็เฉพาะท่านที่ต้องการพระสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมาก เพื่อจะแบ่งไม่ให้คับคั่งในเวลาเดียว หรือจะตัดเสียเลยก็ได้ หรือแม้เทศน์ สวดรับเทศน์จะไม่มีก็ได้ ถ้ามีกำลังพอก็ควรจะมี ถ้าจะทำเป็นงาน

วันเดียว ก็จัดอนุโลมตามนี้ การสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ควรจัดทำเมื่อเวลาพระฉันเสร็จแล้ว ก่อนจะอนุโมทนา.

๒๙. ทำบุญ ๕๐ วันและ ๑๐๐ วัน ทำบุญ ๕๐ วัน เรียกว่า ปัญญาสมวาร, ๑๐๐ วัน เรียกว่า สตมวาร มีพิธีจัดทำอย่างเดียวกันกับทำบุญ ๗ วัน.

๓๐. เผา บำเพ็ญกุศลในการเผา มักทำเป็น ๒ ตอน คือที่บ้านตอน ๑ กับที่วัดตอน ๑.

บำเพ็ญกุศลที่บ้าน มีพิธีดังกล่าวแล้วในเรื่องทำบุญ ๗ วัน ก่อนจะเชิญศพไปวัด ควรมีพระสงฆ์สักกี่รูปก็ได้ สดับปกรณ์หรือบังสุกุลก่อน แล้วจึงเคลื่อนศพ.

การนำศพไปวัด มีกระบวนตามศพ ให้มีพระนำศพ ๑ รูป อ่านพระอภิธรรมนำไปข้างหน้า พระที่จะนำศพ ควรเป็นพระที่เกี่ยวข้องเคารพนับถือใกล้ชิดของผู้ตาย นำไปถึงวัดแล้ว นำเวียนเชิงตะกอน ๓

รอบ เวียนซ้าย ครบแล้วเชิญศพขึ้นสู่เชิงตะกอน แล้วบำเพ็ญกุศลอีกตามสมควร ถ้าประสงค์จะไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด ก็นำไปยังสถานที่ตั้ง ยังไม่ต้องนำไปสู่เชิงตะกอน.

ถ้าเชิญศพไปดังที่เรียกกันว่าลักศพ คือไปโดยไม่มีกระบวน ไม่ต้องมีพระนำศพด้วยก็ได้.

การบำเพ็ญกุศล ตามที่นิยมกัน มีเทศน์ พระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ มีวิธีปฏิบัติงานดังกล่าวแล้ว นี้กล่าวเฉพาะที่ได้จัดการบำเพ็ญกุศลที่บ้านมาเสร็จแล้ว.

ถ้าจะไปจัดการบำเพ็ญกุศลที่วัดทั้งหมด ก่อนแต่จะเคลื่อนศพไปวัด ก็ควรมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลก่อน.

พิธีจัดบำเพ็ญกุศล พึงปฏิบัติโดยลักษณะเทียบเคียง ตามนัยที่กล่าวแล้ว ในเรื่องการบำเพ็ญกุศลที่บ้าน คือมีสวดมนต์ เทศน์ เลี้ยงพระ สดับ-ปกรณ์หรือบังสุกุล เป็นต้น.

เมื่อจัดการบำเพ็ญกุศลเสร็จแล้ว ใกล้ถึงเวลาเผา พึงเชิญศพไปสู่เชิงตะกอนมีพระนำ ๑ องค์ก็ได้ ไม่ควรมากองค์ ตามแบบของหลวงมี ๑ องค์เท่านั้น บางท่านว่า ศพถึงวัดแล้วไม่ต้องมีพระนำก็ได้ เมื่อนำศพไป บรรดาญาติมิตรผู้น้อย พึงเดินตามหลังศพ ให้มีระเบียบ ผู้ใหญ่กว่าศพไม่ควรตามศพ แม้เดินหน้าศพก็ไม่นิยม นอกจากพระหรือผู้นำกระบวนเท่านั้น เวลานำศพเดินไป ผู้ที่นั่งอยู่บนเก้าอี้พึงลุกยืน ผู้นั่งกับพื้นไม่ต้องลุกขึ้นยืน เพียงนั่งตัวตรงแสดงคารวะก็พอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพในศพนั้น.

พึงเตรียมผ้าไว้สำหรับทอดปากหีบ จะเป็นไตรจีวรหรือสบงก็ได้ ก่อนที่จะประชุมเพลิง เจ้าของหรือผู้ใกล้ชิด หรือผู้มีเกียรติพึงนำผ้าไปทอดไว้ปากหีบแล้วนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล คราวละรูปอย่าให้หลายรูปนัก จักเปลืองเวลา ทำให้เสียเวลา

ของแขกที่มาในงาน.

ตามที่นิยม เบื้องต้นให้เจ้าของและลูกหลานหรือญาติทอด และเหลือไว้ท้าย ๑ ที่.

ใครที่เป็นผู้ใหญ่ในงาน ควรเชิญผู้นั้นเป็นผู้จุดเพลิงเผา ก่อนที่จะจุดเพลิง พึงมอบผ้าที่เหลือไว้นั้นให้ทอดก่อน ส่วนพระสงฆ์ที่จะชักผ้าต้องเตรียมนิมนต์มาไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อให้ทันกัน พระสงฆ์ชักผ้าเสร็จแล้วจึงจุดเพลิง แล้วผู้อื่นก็ขึ้นต่อ ๆ กันไป ให้เป็นระเบียบ อย่าแย่งชิงกันขึ้น เรียงขึ้นเป็นฝ่าย ๆ แลงามดี เช่น ฝ่ายชายก็พวก ๑ ฝ่ายหญิงก็พวก ๑ ฝ่ายไหนจะขึ้นก่อนหรือหลัง แล้วแต่หัวหน้า คือผู้วางเพลิงคนแรก หรือจัดขึ้นลงคนละข้างได้ก็เรียบร้อยดี ไม่เปลืองเวลามาก.

ในเวลาประชุมเพลิง ควรจัดให้มีพระสวดอภิธรรม ๔ รูป ที่เรียกว่าสวดหน้าไฟ.

๓๑. เก็บอัฐิ มีนิยมทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ

ทำ ๓ หาบ ๑ ทำอย่างสามัญ ๑.

เครื่อง ๓ หาบ ต้องเตรียมคาน ๑ สาแหรกคู่ ๑ สำรับหรือปิ่นโตคาวหวาน ๑ อั้งโล่หรือเชิงกราน ๑ หม้อใส่ข้าวสารและเครื่องครัวแห้ง ๑ คานและสาแหรกพันผ้าขาว เชิงกรานและหม้อทาขาว และผ้าไตรเตรียมอย่างละ ๓ ชุด จัดนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ๓ องค์ และเตรียมเครื่องใส่อัฐิและอังคารด้วย.

วันเก็บอัฐิ เวลาเช้า พึงนำเครื่องที่เตรียมไว้ไปสู่ที่เชิงตะกอน และนำเครื่องที่เตรียมไว้นั้นไปจัดเป็นแถว ๓ ชุด คือ ๑. ไตร ๒. สำรับวางในสาแหรกสำหรับหาบ ส่วนหม้อ เชิงกรานถือตามไป ถ้าใช้ปิ่นโตแทนสำรับ ให้จัดเชิงกรานและหม้อวางในสาแหรก จัดบุตรหลานให้หาบและถือ เดินเรียงเป็นกระบวนตามลำดับ เวียนเชิงตะกอน ๓ รอบ เวลาเดินให้ร้องกู่ "วู้ ๆ" ครบแล้ววาง ให้เจ้าหน้าที่

ทำการแปรรูป เสร็จแล้วจุดเทียนธูปบูชา แล้วนำผ้าขาวทอดครั้งละ ๑ ที่ ให้พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล จนครบ ๓ รูปแล้ว เลือกเก็บอัฐิตามต้องการ ส่วนที่เหลือรวมบรรจุในภาชนะเก็บไว้ จัดที่ถวายอาหารพระสงฆ์ จะให้ฉันในที่นั้นหรือให้กลับไปฉันที่กุฏิ ตามแต่สะดวก และมอบเครื่องหาบถวายไปแต่ไม่ต้องประเคน (หมายถึงอาหารแห้ง) เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เสร็จการ.

ถ้าทำการเก็บอัฐิอย่างสามัญ ก็เพียงให้เจ้าหน้าที่แปรรูปแล้วทอดผ้า สดับปกรณ์หรือบังสุกุลเท่านั้น.

๓๒. ทำบุญอัฐิ พึงประกอบพิธีอนุโลมตามทำบุญ ๗ วันนั้น แต่มีข้อควรทราบ คือ ให้จัดที่บูชาอัฐิแห่งหนึ่งต่างหาก จากที่บูชาพระพุทธรูป อย่าตั้งในที่บูชาเดียวกันกับพระพุทธรูป ทั้งไม่ต้องตั้งน้ำมนต์วงด้ายสายสิญจน์ เพราะถือว่าอัฐินั้นเป็นมงคลอยู่แล้ว.

๓๓. บรรจุอัฐิ อัฐิและอังคาร ซึ่งเป็นส่วนที่เหลือ นิยมบรรจุไว้ในที่สมควร เช่น เจดีย์หรือถาวรวัตถุอื่น ๆ เป็นต้น ก่อนแต่บรรจุนิยมบำเพ็ญกุศลก่อน โดยมากมักถวายอาหารบิณฑบาตพระสงฆ์ตามสมควรแล้วสดับปกรณ์หรือบังสุกุล หรือจะมีเทศน์ด้วยก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลเสร็จแล้ว นำบรรจุ เป็นเสร็จการ.

พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เมื่อมีความประสงค์จะทำได้อย่างไร ก็จงเลือกตัดทอนทำตามความต้องการ และปฏิบัติจัดงานไปตามหลักนี้ เพื่อจะได้เป็นระเบียบที่เรียบร้อยการงานไม่สับสน.

๓๔. ถวายสังฆทาน ถ้ามีความประสงค์จะนิมนต์พระรับสังฆทาน พึงไปขอสงฆ์จากพระภัตตุทเทสก์ ซึ่งทางวัดได้จัดตั้งไว้ โดยไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง ตามแต่ท่านจะจัดให้ เช่นนี้จึงจะจัดว่าเป็นการสงฆ์โดยถูกต้อง ถ้าไปเลือกนิมนต์เฉพาะรูป

ตามที่ตนต้องการ ชื่อว่าไม่ถูกลักษณะแห่งสังฆทาน เป็นปาฏิปุคคลิกทาน.

การถวายสังฆทาน มีทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ เพื่อความสิริมงคลอย่าง ๑ เพื่ออุทิศผลให้ผู้ล่วงลับไปแล้วอย่าง ๑.

เบื้องต้นพึงเตรียมนิมนต์พระ และจัดตั้งที่บูชาพระพุทธรูป ที่รับพระสงฆ์ ตามเยี่ยงพิธีบำเพ็ญกุศลดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น และจัดเตรียมอาหารและเครื่องต่าง ๆ ที่จะถวายนั้นไว้ให้พร้อมเสร็จ พอถึงเวลาพระมานั่งพร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปบูชาพระพุทธรูปกราบพระพุทธรูปเสร็จแล้ว พึงหันหน้าไปทางด้านพระสงฆ์ กราบ ๓ ครั้งแล้วอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว ให้ยกเครื่องที่จะถวายสังฆทานนั้นวางเรียงไว้ตรงหน้าพระสงฆ์ หรือจะนำมาตั้งเรียงไว้ก่อน แล้วจึงอาราธนาศีล รับศีลก็ได้ แล้วกราบ ๓ ครั้ง นั่งยกมือประณม เปล่งวาจานำกล่าวคำถวาย ดังต่อไปนี้

๓๕. ถวายเพื่อความสุขความเจริญ: ตั้งนโม ๓ จบแล้วว่า

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ.

๓๖. ถวายเพื่ออุทิศ: ตั้งนโม ๓ จบแล้วว่า

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ

อมฺหากญฺเจว มาตาปิตุอาทีนญฺจ ญาตกานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ที่ละโลกนี้ไปแล้วด้วย ตลอดกาลนานเทอญ.

จบแล้วกราบ แต่นั้นพึงนำสิ่งของประเคนพระ เฉพาะสิ่งที่ควรประเคน ถ้าเป็นอาหารชนิดที่อยู่ได้นาน ยังไม่สุกหรือสุกแล้ว เช่น ข้าวสาร ขนมแห้ง ปลา เนื้อ เป็นต้น ไม่ควรประเคน ครั้นประเคนเสร็จแล้ว พึงเตรียมกรวดน้ำ มีประการดังกล่าวแล้วในเรื่องกรวดน้ำตอนต้น พระอนุโมทนาเสร็จแล้วกราบ เสร็จพิธี.

สรุปข้อที่ควรจำและควรรู้

---

๑. พระบูชาประจำวันเกิด.

๑) วันอาทิตย์ พระถวายเนตร

๒) วันจันทร์ พระห้ามสมุทร

๓) วันอังคาร พระไสยาหรือพระคันธารราฐ

๔) วันพุธ พระอุ้มบาตร

๕) วันพฤหัสบดี พระสมาธิ

๖) วันศุกร พระรำพึง

๗) วันเสาร์ พระนาคปรก.

๒. จุดเทียนธูปบูชาพระเสร็จแล้ว ควรกราบ ๓ ครั้ง ประเคนเสร็จแล้วก็ดี พระสวดจบแล้วก็ดี กราบ ๓ ครั้ง หรือ ๓ ครั้งตามสมควร.

๓. ทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้ว ต้องกราบพระครั้ง ๑ กราบศพหรืออัฐิครั้ง ๑.

๔. การกราบตามที่นิยม กราบพระคุกเข่า กราบให้ประกอบด้วยองค์ ๕ ซึ่งเรียกว่าเบญจางคประดิษฐ์ คือต้องให้หน้าผาก ๑ ฝ่ามือทั้ง ๒ เข่าทั้ง ๒ จดพื้น: พึงนั่งคุกเข่าหมอบลง ทอดฝ่ามือแบที่พื้น แหวกช่องให้ห่างสักหน่อย พึงก้มศีรษะลงตรงนั้น ให้หน้าผากจดพื้น.

ถ้ากราบคฤหัสถ์ นิยมนั่งพับเพียบ ขาบนยืดนิดหน่อย น้อมตัวหมอบลง วางกระพุ่มมือไว้กับพื้น ไม่ต้องแบมือ ข้อศอกข้างหนึ่งวางลงระหว่างแห่งเข่าทั้ง ๒ ข้างหนึ่งวางลงด้านนอกเข่า หน้าผากจดบนกระพุ่มมือ ครั้งเดียว นิยมใช้ทั้งชายและหญิง นั่งพับเพียบกราบแบบนี้ มักใช้นั่งขาขวาทับบนเท้าซ้ายนิดหน่อย.

๕. สายสิญจน์ ผ้าภูษาโยง เมื่อขึงหรือลาดแล้วจงอย่าข้ามเป็นอันขาด.

๖. ไม่ควรใช้เชือกหรือป่านตลอดจนด้ายกลุ่ม

ด้ายหลอดแทนสายสิญจน์หรือผ้าภูษาโยง ถ้าผ้าภูษาโยงไม่มี แม้ใช้ด้ายสายสิญจน์ก็ควร.

จับด้ายสายสิญจน์ ตามที่ทราบ จับเที่ยวแรก ๓ เส้น ท่านให้บริกรรมว่า อิ. สฺวา. สุ. จนกว่าจะจับพอ เที่ยวที่สอง ๙ เส้น ให้บริกรรมว่า อ. สํ. วิ. สุ. โล. ปุ. ส. พุ. ภ.

จับมงคล ท่านให้บริกรรมด้วยมงคลจักรวาฬน้อย คือ สพฺพพุทฺธา ฯ

๗. ไม่ควรนำสุรามาเลี้ยงในที่เฉพาะหน้าพระ ชื่อว่าขาดคารวะ เสียจรรยา ไม่เป็นจรรยาที่ดี.

๘. ไม่ว่าในเวลาไหน ๆ ไม่ควรนำสุรามาเลี้ยงกันในวัด เพราะวัดเป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญกุศล บำเพ็ญความดี ไม่ใช่สถานที่ทำความชั่ว ผู้ละเมิดชื่อว่าเสียจรรยาที่ดี เป็นผู้หน้าด้านไม่มีความอายไร้ศีลธรรม.

ร. พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๘/๑๑/๒๕๐๙

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
ถนนพระสุเมรุ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร โทร. 23111
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๐๙